

Vallespir 9

REVISTA CULTURAL I LITERÀRIA

Editat pel Centre Cultural Català del Vallespir

Tercera època - Hivern 2013

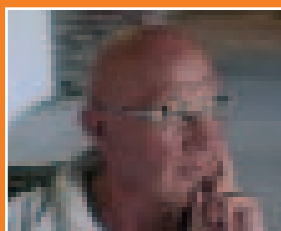
Homenatge a
Antoni Tàpies
Josep Miquel Sobrer
Professor a Indiana University

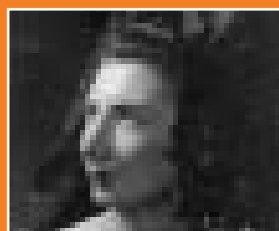
5 euros

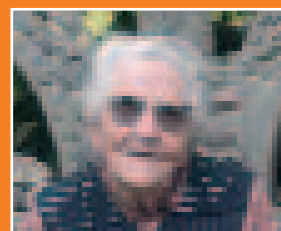
MAGALÍ MAS
"Cançó de germanor"

M. ARNAUDIES
"La gallina torta"

AMÀLIA VARGAS
Homenatge d'Y. Duchâteau

MATILDE MACH
Entrevista de M. Cailà

CONSELL DE REDACCIÓ

Andreu Balent
Martine Berthelot
Josianna Cabanas
Yves Duchâteau
Joan Pau Escudero
Michèle Falgueres
Xavier Luna-Batlle
Enric Loreto
Margarida Planell
Gentil Puig-Moreno (Director)
Miquel Sargatal
Maria Teresa Sinyol

Edita:

Centre Cultural Català del Vallespir
2, carrer Pere Camó
66400 CERET

g.puig-moreno@wanadoo.fr
Portal: www.portal-vallespir.cat
Tel: 04 68 87 60 90
Tel: 00 33 468 87 60 90

Disseny i Maqueta:

Teresa Sinyol (Figueres)

Impressió:

Coop. Gramagraf
08911 Badalona

Portada:

La Bastida des de Sant Marçal
Foto d'Oriol Clavera

Difusió:

Llibreries pàgina 4

Fotografies:

Andreu Balent
Montserrat Cailla
Yves Duchâteau
Alexandre Escudero
Noël Hautemanière
Jordi Navarro i Fisas
Bernard Rieu

Correcció:

Carme Pagès
Xavier-Luna-Batlle
Joan Pau Escudero

Il·lustracions:

Miquel Arnaudies
Carme Peris

Documentació:

Maria Grau (Univ. de Perpinyà)
Enric Loreto (Arles de Tec)

Suscripció:

Vallespir: 7 euros per número
Europa: 10 euros per número
Pagament per xec a l'ordre del
Centre Cultural Català del Vallespir
2, carrer Pere Camó
66400 CERET

ISSN: 1147-923X

Correu del lector

Des de Barcelona. Segur que no n'ignoreu res dels paisatges i dels homes del Vallespir. Si, una cosa us haurà escapat, l'existència de la revista *Vallespir*. Una revista que ha tret el seu núm. 8. Una revista valuosa en un territori català molt amagat. Llegim a la portada que es tracta de la "*Tercera època-Tardor 2011-Hivern 2012*". Si que anem retardats! Set números sense adonar-nos-en. Com fer per afegir-nos al tren? Parlant-ne, no podem fer de menys. Gràficament **Vallespir** es mereix molts elogis, la fan una gent que subratllen la noblesa del treball de l'escribit i de l'imprès. El contingut del sumari ja es un plaer pels nostres ulls, amb tantes coses que sovint no trobem a la cantonada dels nostres carrers o carrerons culturals. *Literatura i poesia, Història del Vallespir, La llengua del Vallespir i Arts, pintura i música, Cultures d'arreu del món*, etc ... Una diversitat temàtica entre passat i actualitat, història i ficció. **Vallespir** evoca l'escultor Manolo com el poeta Pons, acull el periodista Pere Manzanarès (*Arrels*), com els escriptors Marcel Pons i Miquel Sargatal, o els historiadors Andreu Balent (*Francesc Macià*) et Yves Duchâteau (*Manolo*). Entre la vintena de participants, no oblidem Gentil Puig Moreno «*Tunisia i Egipte*» Joan Pau Escudero, Bruno Azema i Anna Enfruns. **Vallespir** és un quadern d'art i de cultura. Trenta pàgines precioses, somrients, agradables sota la portada paisagística «*del Roc de France al Roc de Fraussa*»...gairebé sense un euro de publicitat i en llengua catalana. Com s'ho fan aquesta gent? Potser amb la naturalitat de *l'aire i la fulla* o de *la font de l'Albera*.

Albert F. Periodista

Des d'Arles. L'article de *Vallespir* núm. 8 sobre *Ràdio Arrels* ha despertat em mi molt interès perquè m'ha fet recordar que d'ençà de l'inici dels anys 80, en Pere Manzanarès i el tot el seu equip, han lluitat en defensa de la nostra llengua, la cultura i la identitat catalanes. L'any 1981 aquesta ràdio ha portat per primera vegada una veu en català en el nostre país. Un país que tenia moltes dificultats a mantenir el català. Gràcies a ells, moltes persones, de totes les edats, han pogut escoltar els animadors (Bringuet, Pere, Albert i d'altres) i els nombrosos entrevistats. Era un buf d'oxigen per a la nostra estimada llengua que va endavant i irà caminant. Estic segur que demà tindrem noves oportunitats. Així que mai no hem d'oblidar el nucli de militants que al voltant de Pere Manzanarès han fet viure *Ràdio Arrels*. Gràcies també a vosaltres i a la revista **Vallespir** per la feina que feu.

Joan Pere Vergès, escriptor

Des de Ceret. Aquesta revista il·lustra molt bé totes les riqueses culturals de la nostra estimada comarca del Vallespir. He apreciat especialment l'article del meu amic Marcel Pons que comenta amb gràcia i sentiment els Rocs de France i de Fraussa! Pel que fa a la qualitat general de la revista **Vallespir**, donaré la meua opinió com a antic professional d'impremta (vaig aprendre l'ofici de tipògraf a Ceret a la famosa impremta Vallespir que a l'època era situada al carrer Sant Ferriol i que dirigia el senyor Joan Sitger). Així doncs puc afirmar que és una revista excel·lent tant pel que fa al contingut com per al tractament gràfic de la impressió. Desitjo que perduri, malgrat les dificultats actuals de les tristes retallades, i crido "Visca la revista del *Vallespir* n° 9", per molts anys.

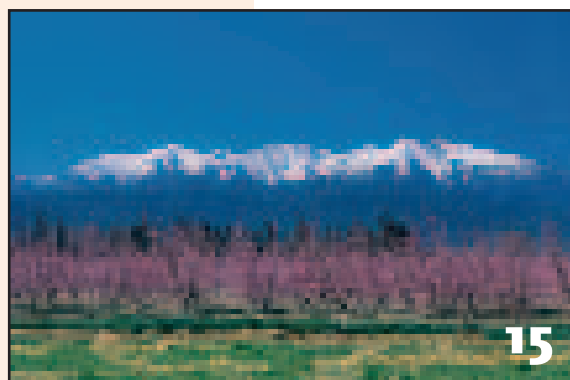
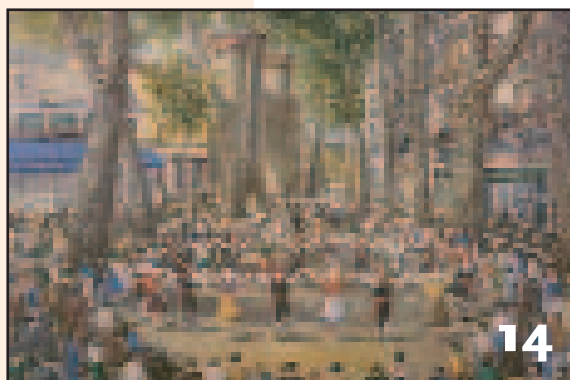
Renat Buscató, tipògraf

Des de Vic (Osona). Amics del Vallespir, darrerament, el Principat de Catalunya ha estat notícia arreu del món pel seu moviment independentista. Tanmateix, no crec pas que els mitjans de comunicació internacionals hagin sabut o volgut copsar correctament les causes d'aquest fenomen social. Gairebé sempre, els mitjans de comunicació internacionals presenten la crisi econòmica i les mesures d'austeritat com les causes de les aspiracions sobiranistes catalanes. En canvi, jo crec - com a català i polític - que els catalans ens hem adonat de la impossibilitat d'assegurar la continuïtat de la identitat catalana a dins de l'Estat espanyol i, finalment hem decidit que volem el divorci. Espanya, ha estat un matrimoni forçat i desequilibrat que ha fracassat. I em fa por que la Unió Europea vagi pel mateix camí.

Marc Orosko, polític

SUMARI

Hivern 2013

- 2** Correu del Lector:
Joan Pere Vergés, Marc Orosko, Renat Buscató i Albert F.
- 5** Paraules del director:
La crisi del 2012

LITERATURA I POESIA

- 6** 54045, (Ondes Hertzianes) i *Vileta d'Arles*, (Ossa Menor)
per Joan Salvat Papasseit
- 14** "Cançó de germanor"
per Magalí Mas-Ferrari
- 8** "La gallina torta"
per Miquel Arnaudies
- 10** *Poemes*
per Miquel Sargatal

HOMENATGE

- 12** Homenatge a la Senyora Amàlia Vargas
per Yves Duchâteau

LA LLENGUA DEL VALLESPÍ I ALTRES COMARQUES

- 15** El Canigó no es diu Canigou
per Gentil Tallaferro
- 16** Una entrevista a la senyora Matilde Mach
per Montserrat Cailà
- 18** Document del s. XIX escrit a Palaldà en català.
per Joan Pau Escudero

HISTÒRIA DEL VALLESPÍ

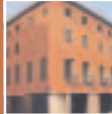
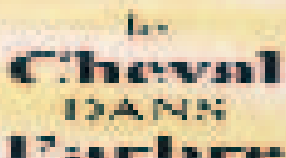
- 20** El fons Jean Maitron i el Vallespir
per Andreu Balent
- 24** Els *Quercorbs* d'Arles i d'Argelers
per Bernat Riu

ARTS, PINTURA I MÚSICA

- 26** M Aribaud i J Badin. La revista *Vallespir* als anys 30
per Yves Duchâteau
- 28** Homenatge a Antoni Tàpies
per Josep Miquel Sobrer

CULTURES D'ARREU DEL MÓN

- 30** Valons i Flamencs
per Gentil Puig
- 32** L'Auca de la Flama del Canigó

 Trabucaire Editions 2 c/ Jouy d'Arnaud F-66140- Canet tél/fax: 04.68.73.17.66 Entrepôt: 11 rue Traverse de Pia -BP 4106- 66043 Perpinyà Cedex 04.68.61.02.82 e-mail: trabucaire@wanadoo.fr Site internet: www.trabucaire.com	 ÒMNium ILLUMINAM CULTURAM PERPYNIA Ronda Rector Arolas, 4 "La Cate" 17600 FIGUERES www.altemporda.omnium.cat altemporda@omnium.cat	 Plaça Joan Payrà, 7 - 66000 PERPINYÀ Tel: (00 33) 4 68 34 33 74 e-mail: lallibreria Perpinyà@gmail.com www.llibreriacatalana.com	Generalitat de Catalunya Libreria <table border="1"> <tr> <td> Libreria Generalitat de Catalunya Plaça Joan Payrà, 7 06000 PERPINYÀ Tel: (00 33) 4 68 34 33 74 lallibreria Perpinyà@gmail.com </td> <td> Libreria Generalitat de Catalunya Plaça Joan Payrà, 7 06000 PERPINYÀ Tel: (00 33) 4 68 34 33 74 lallibreria Perpinyà@gmail.com </td> </tr> </table>	Libreria Generalitat de Catalunya Plaça Joan Payrà, 7 06000 PERPINYÀ Tel: (00 33) 4 68 34 33 74 lallibreria Perpinyà@gmail.com	Libreria Generalitat de Catalunya Plaça Joan Payrà, 7 06000 PERPINYÀ Tel: (00 33) 4 68 34 33 74 lallibreria Perpinyà@gmail.com
Libreria Generalitat de Catalunya Plaça Joan Payrà, 7 06000 PERPINYÀ Tel: (00 33) 4 68 34 33 74 lallibreria Perpinyà@gmail.com	Libreria Generalitat de Catalunya Plaça Joan Payrà, 7 06000 PERPINYÀ Tel: (00 33) 4 68 34 33 74 lallibreria Perpinyà@gmail.com				
 La llibreria, des del segle XIX, del carrer de Besalú Carrer Besalú, 12 - 17600 FIGUERES Tel: 972 500 133 / Fax: 972 675 731	 Generalitat de Catalunya Casa de Perpinyà 1, Carrer de la Fusteria F-66000 PERPINYÀ - França Tel. 00 33 468 35 17 14 Fax 00 33 468 35 29 34 e-mail: casaperpinya@gencat.net	 UTYESSUS LIBRERIE - PAPETERIE	 Arrels Escolteu-nos al 100.8 FM 46, carrer dels Agustins - 66000 PERPINYÀ radioarrels.net		
 Cheval d'Ann l'arbre LIBRERIE - PAPETERIE	BUREAU DES AFFAIRES CATALANES PERPIGNAN LA CATALANE PERPINYÀ LA CATALANA	 TORCATIS LIBRERIE - PAPETERIE	Librairie - Papeterie <i>Sant Jordi</i> Georges GUISET 5, rue porte d'Espagne 66230 PRATS DE MOLLÓ-LA PRESTE Tél: 04 68 39 70 40 Fax 04 68 39 79 16		

Groupama

Toujours là pour moi.

Subscriure's a la revista **Vallespir** és molt fàcil.

Cal dirigir-vos a:

CENTRE CULTURAL CATALÀ DEL VALLESPÍR

1- Podeu trucar al número 00.33.468.87.60.90, des de Catalunya / 04. 68.87.60.90 des de França

2- Escriure a l'adreça electrònica: g.puig-moreno@wanadoo.fr

3- Adreçar-vos al CCCV, Carrer Pere Camo, 2 - 66400 CERET- Vallespir-

PER LA NOSTRA LLENGUA I LA NOSTRA CULTURA

PARAULES DEL DIRECTOR

Gentil Puig-Moreno

Crisi econòmica o crisi de valors ?

Sens dubte aquestes dues crisis són les dues cares d'una mateixa moneda. Augmentant els privilegis dels banquers i promotors especuladors més poderosos i carregant sobre les classes socials més desafavorides, que no són gens responsables d'aquesta greu crisi, s'ha acabat submergint la societat catalana, l'Estat espanyol i molts pobles de la Unió Europea en una catàstrofe inimaginable fa encara pocs anys.

Aquest 2012, la retallada contra la cultura ha estat la reacció fàcil dels que dirigeixen l'economia a la *Generalitat de Catalunya*. La supressió de les subvencions oficials que ha patit tot el moviment cultural nord-català posa en perill molts projectes que hauran de ser abandonats. Tots sabem quina és la situació real, però no sabem com i quan ens en sortirem. En tot cas, hem de començar a treure'n algunes lliçons pertinents per a poder encarar el futur. No podem estar mai més pendents de les ajudes oficials per la nostra pròpia existència cultural. Hem de ser autònoms i/o independents.

Estem plenament d'acord amb l'amic Antoni Carné, president de l'Ens de Comunicació Associativa (Confederació d'unes 20 federacions culturals catalanes) quan afirma:

“En aquests moments difícils en els que la política està sotmesa al descrèdit, nosaltres fem una aposta per la col·laboració, perquè entenem la necessitat de recobrar el país, (...) ha de ser dins d'un projecte compartit pel poder institucional i la societat civil. Apostem per una política justa (...) des de la democràcia, des de la convicció que allà on no arribin les institucions públiques hi hauran d'arribar

les associacions. Tothom ha de ser conscient que ara cal un gran esforç humà que s'ha de manifestar de manera oberta i valenta (...), per consolidar el nostre estatus de societat avançada i lliure”.

Continuarem doncs amb més convicció els nostres projectes culturals i tirarem endavant la publicació emblemàtica de la nostra revista Vallespir. Farem encara més esforços per la seva difusió i venda. Per això comptem amb la participació de totes les associacions culturals catalanes del Vallespir i dels nostres amics d'arreu dels Països Catalans.

Pel que fa al contingut d'aquest número 9 de Vallespir, som fidels a la línia dels números anteriors, amb un accent especial sobre la participació i creació autòctones. En efecte, comptem amb escrits originals de la Magali Mas de Reiners, d'en Miquel Arnaudies de Ceret, el nostre president, i com és habitual, del gran amic i home de teatre Miquel Sargatal, d'Arles. Malauradament també ens toca rememorar aquells que ens han deixat recentment; el gran artista i amic de Ceret, Antoni Tàpies i l'estimada Amàlia Vargas de Ceret. Comentem sempre la història, la llengua i l'art al Vallespir. Donem la paraula a la gent gran del poble, als sense paraules. I sempre presentem una cultura amiga per a testimoniar de la nostra solidaritat i obertura al món, en aquesta cas, la sempre delicada situació de Bèlgica, dividida entre flamencs al nord i valons al sud.

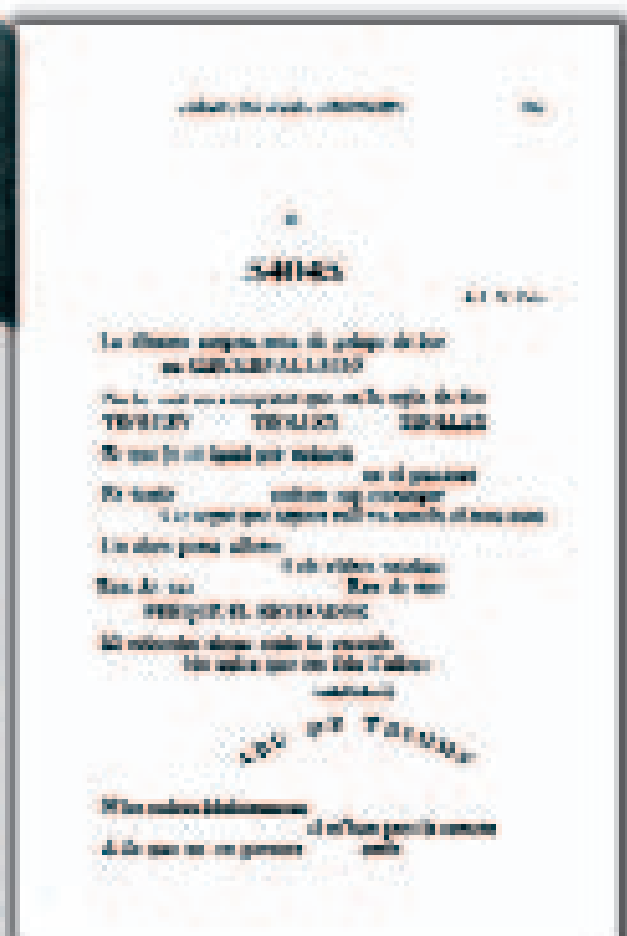
Més que mai manifestem la nostra voluntat de continuar lluitant per la supervivència de la nostra llengua i cultura catalana al Vallespir.

JOAN SALVAT PAPASSEIT

Joan Salvat i Papasseit, va nèixer a Barcelona el 16 de maig de 1894 i va morir de tuberculosi el 7 d'agost de 1924 amb només 30 anys. Va ser un escriptor barceloní d'extracció humil i esperit rebel. Conegut com a poeta de l'Avantguarda (surrealista a França) va tenir una prolífica activitat com a redactor d'articles de crítica social en castellà i català simpatitzant amb els corrents polítics anarquistes i socialistes dels anys 1910-20. El seu estil era enèrgic i revolucionari. Va deixar una obra que durant dècades va ser poc coneguda.

Presentem una primera obra de Poemes en Ondes Hertzianes (1919) i el segon, Vileta d'Arles d'Ossa Menor (1925) que va escriure mentre estava fent una cura termal a Vernet els Banys al Conflent. Poemes en Ondes Hertzianes va ser un dels seus primers llibres publicat el 1919, i el 1921 junt amb L'irradiador del port i les gavines. En aquest poema Salvat Papasseit fa un us del cal·ligràma, inspirat, sens dubte, en Appolinaire (1880-1918), amb espais molt destacats i formes cal·ligràfiques dibuixades, com per l'ARC DE TRIOMF.

J. Salvat Papasseit

La vileta d'Arles

*Vileta d'Arles diumenge a la tarda
—tot de padrines amb còfies de neu—
sota el cloquer immortal que s'aguanta
canta el mainatge cançons d'altre temps.*

*A cada porta és escrit : serenada,
amb guix tan blanc com la calç de bell fresc.
I una fadrina que passa us esguarda,
i ja sou d'Arles, perquè en sou corprès.*

Una fadrina

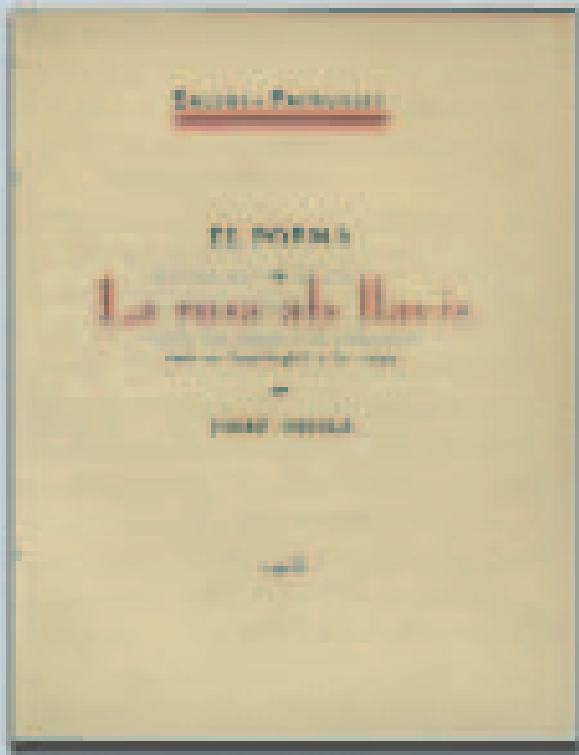
i una altra

i una altra ;

*vileta d'Arles, que guarnida que ets !
Els teus minyons que a la guerra marxaven
sols tornarien per fer de promès.*

*I una velleta que puja a l'església
i un estranger sempre bocabadat ;
tota la plaça amb banderols de festa
i un xocolata com no n'heu tastat.*

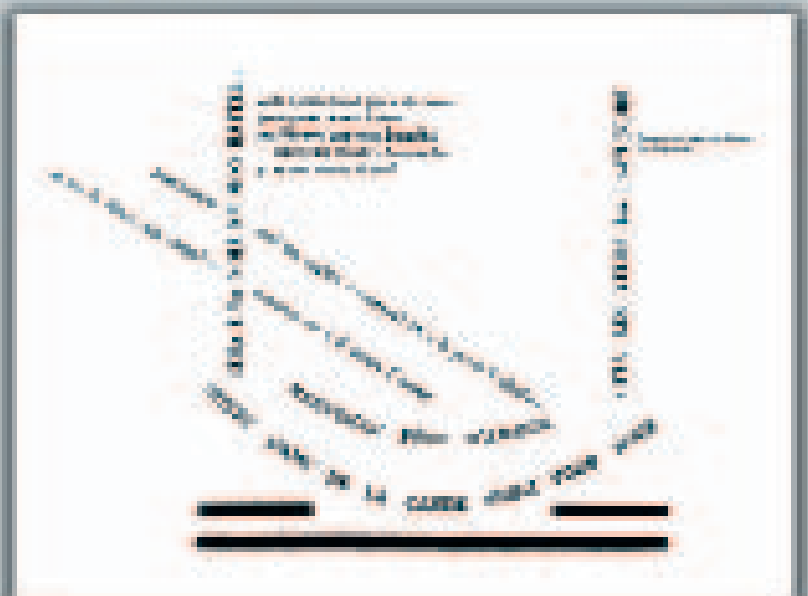
*Ossa Menor (1925)
Joan Salvat Papasseit*

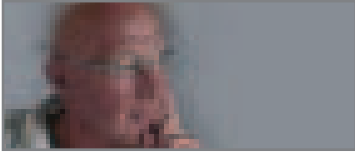

i el vent deixava

*i el vent deixava dintre la rosella
granets de blat com espurnes de sol
-només per dir com és la boca d'Ella:*

*com la neu rosa als pics
quant surt el sol*

Qui és MIQUEL ARNAUDIÉS ?

En Miquel pinta. Pinta per mor de dir les coses humils de la vida. Pinta per mor de dir que una herba que creix l'omple de joia. Pinta per mor d'afirmar la seva cultura catalana. Pinta per mor de dir que aqueixa cultura és bella. Pinta per mor d'agafar-nos la mà i fer-nos compartir el seu amor per la vida. En Miquel escriu. Escriu per mor de pintar la seva nostàlgia. Escriu per mor de pintar les flors que tot creixent donen la joia, i fan que hom s'oblidi del mal. Escriu per pintar una violència que porta en ell, per apaivagar-la, ell l'home bo i generós. Per a ell, escriptura i pintura van lligades íntimament. En Miquel il·lustra els textos dels amics seus. És pintor? És escriptor? És il·lustrador? Tant li fa.

Sóc artista de pagès, diu ell... som estat pagès i després de quinze anys en un banc d'escola vaig tornar a les terres de casa. Després he estat també un home public. Quinze anys militant socialista, adjunt al batlle de Ceret, trenta anys president del cafè de França que era una cooperativa... per anar cap a la gent com a militant de la llengua... Jo ho sabí pas que era militant de la llengua... el francès me l'han ensenyat a escola. El mestre me deia : « cap de burro faràs pas mai res de ta vida » perquè parlavi en català... però a casa els anava bé. Me van pas obligar a parlar francès com a tants d'altres perquè no volien pas que fes de funcionari o de duaner. Recentment, he fet una exposició al Fort de Bellaguarda. És un homenatge a la memòria del president Francesc Macià. Quan llegeixes els discursos de Macià, notes que porta molt alt l'orgull de ser català i això ho tenim tots dins la consciència i aquesta consciència ens la cal despertar!

La gallina torta

Conte de Miquel Arnaudies, Ceret

A cada casa hi ha un rebost,
un graner.

A cada casa hi ha un galliner.

Un galliner, tothom ho sap,
és per hi endreçar eixarments,
piocs amb o sense ales,
bugaderes, singlantes,
perols, o parracs de botifarres.

També s'hi poden posar gallines.

Dins el meu galliner hi ha una
gallina que ranqueja. Poca
gent, sap lo que se li ha
passat.

Alguns, que van enganyats,
ja que l'han vista tortejar
tota la vida, diuen que ha
neixit així.

Me vos cal contar la seva
història.

Més jove era una festejaire.
Això vol dir que s'apariava
amb qualsevol. Cap no li feia fàstic.

Havia rumiat que n'hom
tria pas sempre lo que
n'hom és, i que qualsevol
té dret a participar a les bondats
de la vida, que sigui tort, geperut, ximplet o collit verd.

La nostra gallina calenta s'apariava amb tots.

Un dia se va enamorar de La Vaca Cega.

La vaca ja que era cega, no sabia qui s'havia enamorat d'ella. Li agradava la manera que tenia aquest amic nou de li picar les tetes i de li fer fúger les mosques. Mai ningú no li havia fet això i encara mancos com això.

Ben entès s'imaginava que aquest amic nou, podia ésser el toro el més bonic de tot el cantó. Se recordava encara, abans de ser cega, del toro del mas del Masover que la va deixar quan va ser esguerrada. (Això és una altra història.)

Poc que se sap si, per casualitat hagués pogut veure el seu company que era una companya (i això també són figues d'un altre cistell!), lo que s'hagués passat. Aquesta qüestió deixa entendre que l'aparença pot fer la relació amb l'altre i que la cosa és feta per enganyar l'un o l'altra.

De per mesura que anaven avançant junts, de per mesura que aprenien a se conèixer, descuidaven llurs diferències. Potser seria més bonic de dir que llurs diferències eren pas porta tancada, ja que obria la porta de l'amor.

Peró, tota cosa bona té una fi.

Semblaria que algú, gelós d'aquesta relació tan guapa, se sentís destorbat.

El toro de Cal Masover assabentat de la història de la seva antiga amistançada, ho ha pas pogut pair.

Un dia, sabia que trobaria els enamorats en un dels prats de la Fontcalda.

Allà, hi eren la vaca cega que pasturava una herba fresca i nova amb la gallina al darrere, que picava i esgarrapava les trepitjades. Era una cosa bonica, esperançadora, fora de veure'ls així tan senzills, tan simples. El toro va deixar la vaca, se va acostar a la gallina, la va agafar amb les banyes i la va rebitllar amb un cop de cap el més lluny que va poguer.

D'ençà aquell dia la gallina coixeja.

Quina podria ser la moral d'aquest conte?

Les diferències fan conflictes: gelosies, malestars, poders de família o ordre social, no hi ha dret a ser feliç per poc que hom no ho vulgui.

***Les diferències fan conflictes:
gelosies, malestars,
poders de família o ordre social,
no hi ha dret a ser feliç
per poc que hom
no ho vulgui.***

S'ATUREN LES HORES

S'aturen les hores
S'adorm el temps
S'aixequen les torres
Incertes del vent
Somnis atrevits
A les branques d'un arbre
Diuen que l'oblit
És un sol de marbre

Sota la roda
immòbil
de l'hivern

A la llunyania jaupa un gos enyorós
Un nen al carrer crida sa mare
Al recolze d'un camí calitjós
Passa una vaca solitària

Sota la llum freda d'un sol de marbre
Sota les torres incertes del vent
Puja la fressa callada de la tarda

Pugen el gos,
el nen
i una vaca solitària

Miquel Sargatal

RELAXACIÓ A L'HOTEL WINDSOR

Tant i tant buida és ma vida. Com l'espai.
Una gran vacuïtat infinita.
L'Himàlaia, si hi venia, tot just
faria un horitzó convenient.

Sense límit

Sense límit

Oh, il·limitada és ma vida!

Una persona que hi entrés des de
temps hauria fet el pas.

Ningú no ha tossit dins l'espai, que
no hagi tossit dins l'espai de ma
vida.

Habitació 136

11 hores de nit.

Sóc viu? Sóc mort?

Dos amants s'abracen a la pergola.

El ventilador rondina tranquil·lament.

Jo és present.

Dins el plexe del món

Dins el kief¹ de la nit.

L'eternitat és un instant

Dins l'espai de ma vida.

¹- Mot turc que designa el repòs absolut

P O E M

AQUESTA ÉS LA LLENGUA DELS PARES

Aquesta és la llengua dels pares
És una llengua que ve de lluny

És la llengua de la infància
D'aquells dies feliços
Plens de rialles, de goigs i de llum

És la llengua de ma mare
I la llengua de mon pare
És la llengua dels padrins

Diuen que si hom sent ensems
La fressa de la pluja
I el murmuri del vent
El silenci de la neu
I la remor del mar
És aquesta llengua que hom sent
Aquesta llengua que ve de lluny

I de veritat l'arbre, la fulla i les roques
La saba que creu incurablement a la llum
L'herba, l'abella, els camps i els boscos
Vibren i brunzinen
En aquesta llengua
Aquesta llengua que ve de lluny

I doncs, mira,
Si canta i plora la nostra terra
Espontàniament
En aquesta llengua
Com es fa que restéssim nosaltres
Amb una ferrida als llavis
Com si ens havien tret la veu ?

LA PRÀCTICA DE L'ESPAI

Portar l'horitzó en la pròpia vida no és pas poqueta cosa, podeu creure'm, pas poqueta cosa. Imagineu-vos, moure el sens-fons sense límits, la nedada dels cirrus sobre les ones del límpid... I encara moure'l no és res! Traginar-lo, dipositar-lo en la pròpia vida, això no és pas ordinari! Dipositar-lo en l'espai tan lamentable de la pròpia vida...

La pràctica de l'espai requereix un temps poc corrent, una inclinació cap a l'abandó (penseu que l'abandó no és, de fet, res més que l'horitzó en esperit) i un temps poc corrent. Qui no para d'omplir l'univers de la seva jeremiada no accedirà mai a l'horitzó.

Per un qui, com jo mateix, no pot viure sinó en allò dislocat (doneu-me, per exemple, un paradís, un dona bella o una joia: immediata-ment, a les meves mans, s'apressa d'espantllar-se: tot es fa lleig, tot se'n va aigua avall...), per un, com jo, doncs, l'Espai és una pràctica inestimable.

Començar a espellir les mans des del forat de la pròpia misèria. Mà parada amb una set de no-apaivagat. Estirar considerablement radi i cúbic, realment de manera considerable. L'húmer, que no voldrà quedar per mostra, s'estirarà també, ja hi podeu ben comptar. Així el braç sencer es fa tub, llarguíssim i subtil, enmig de l'espai eteri.

Com un oleoducte desmarxat, el braç...

Submergir després els dits en l'infinítament lustral. Empunyar l'espai i acostar-lo amb moltes precaucions. Sí, sí, amb precaucions, insisteixo! Treballem sobre l'Immaculat!

*Introduir l'espai en si.
En els propis centres.
Això sí que és difícil!*

Per les narius, per l'esquena, introduir-lo en els propis padmas¹, en els propis centres.

A poc a poc hom esdevé més espaiós, lleuger, com borrallut. Hom gira el cap i hom albira ja els propis forolls; hom els albira lluny enrera, els propis límits.

Com un que pren un dutxa, dessolidaritzar-se de la pròpia vida.

1- Lotus, en sànscrit

E S

Hommage à D.A. Vargas

par Yves Duchâteau

(Texte dit le 2 décembre 2011 à l'église Saint-Pierre de Céret
au cours de la cérémonie d'obsèques)

Il faut rester discret sur le D, l'initiale d'un prénom, fruit du hasard, qu'elle n'a jamais aimé, sans doute parce qu'il lui rappelait qu'elle était venue au monde brune de teint et de cheveux à la place du garçon blond aux yeux bleus que ses parents attendaient.

Mais le A de son prénom lui était cher, le A de Amalia, le prénom de sa grand-mère de Séville. Elle était fière de ses racines andalouses, de son ascendance gitane, fière d'être la fille d'un émigré espagnol. Rafaël Vargas, ajusteur de profession se passionnera pour l'automobile ; il deviendra créateur habilleur, travaillera dans sa propre entreprise pour Renault et inventera le roulement à galet. Créateur fantasque, il connut des fortunes et infortunes diverses et D.A. dira que ce qui lui restait de son jeune âge étaient les souvenirs d'une enfance de pauvre en belle voiture.

Pour être complet, je dois ajouter que D.A. est née en octobre 1922 à Colombes dans la petite maison de ses grands-parents maternels, construite tout près de l'entrée principale du stade par son grand-père, maçon qui avait quitté son Limousin natal pour travailler à la construction du pont d'Argenteuil et du grand stade de Colombes.

Cette enfant d'émigré fera de brillantes études, baccalauréat à 15 ans, études de pharmacie et réussite au concours de l'internat des hôpitaux de Paris. La voici en juillet 1942 interne à l'hôpital Necker, elle n'a pas encore 20 ans et ses premiers actes de Résistance à l'occupant commencent. A Necker, le comité médical de résistance abrite les jeunes qui refusent le STO et qu'on maquille en malades, opère la nuit de jeunes enfants juifs ; D.A. est anesthésiste, son mari aide-chirurgien. Puis dès le débarquement

en Normandie, elle quitte le relatif confort de l'hôpital pour porter en ambulance, sous couvert de la Croix-Rouge, assistance médicale aux zones ravagées du Nord, souvent au contact des Allemands d'autant plus redoutables qu'ils étaient en déroute. Danger affronté sans trembler car D.A. était de ces jeunes résistants que leur passion, leur confiance en leur mission rendaient inconscients du danger. Après le Nord, ce sera l'Alsace et la traversée du Rhin juste derrière les premières troupes, dans une petite unité mobile avancée de la 1ère armée. Alors viendra, parmi les premiers, la terrible découverte des camps de concentration.

Elle était si discrète que peu de Cérétans ont su ce passé exemplaire. Sa seule fierté, c'était de porter le drapeau à toutes les commémorations. Mais il y a déjà bien des années que son état de santé l'a contrainte à retrouver sa modestie habituelle et on l'a rarement vue arborant ses médailles.

Elle est arrivée à Céret avec ses quatre enfants dont le plus jeune avait 7 ans sous une pluie battante après un voyage interminable. C'était le jour de la foire d'automne, le 28 octobre 1959. Elle quittait Calais et le laboratoire qu'elle y avait créé pour s'installer dans la plus ancienne pharmacie de Céret, la pharmacie principale au pied des remparts dont l'arche n'avait pas encore été ouverte. Le charme de la cité, son cadre naturel, son art de vivre la séduisent instantanément et la décident à poser là ses valises.

C'était il y a cinquante deux ans, un demi-siècle de passion pour une ville dont elle va explorer tous les aspects, participant à toutes ses activités.

Elle sera spectatrice assidue aux arènes, retrouvant à Céret les vibrations de Séville ; ses chroniques tau-

romachiques, de Céret à Arles en Provence, feront référence dans les journaux régionaux comme Midi Libre ou les revues spécialisées comme la revue «Toros». Lucien Clergue et les frères Montcouquiol (les deux Nimeño) seront de ses amis.

Elle sera aussi de toutes les expositions et les peintres auront toujours chez elle un accueil chaleureux, dans sa pharmacie ou à son domicile (chemin des tuileries, aux Tins ou dans son petit mas de Reynès) : Frank Haviland, André Eulry, Peter Sprengolz, Peter Weiss, Serge Bonacase, Felip Vila, Joan Ponç et tant d'autres dont Krémègne. C'est sans doute Pinkus Krémègne qui lui a voué le plus vif attachement, trouvant toujours prétexte de quelque malaise pour entrer à la pharmacie, ou, les après-midi de nostalgie, pour aller confier ses peines ou ses griefs à sa grande amie D.A. En l'écoutant, la fille d'émigré espagnol retrouvait sans doute les accents de sa classe du lycée Victor Duruy, « *la classe des étrangères* » où elle avait été admise et où dominait une majorité de jeunes juives russes ou polonaises.

Elle mettra donc sa plume au service de la peinture et aussi de toutes les activités culturelles de la ville, des fêtes du centenaire de la naissance de Déodat de Séverac (elle était très liée à Mireille et Magali de Séverac) aux récitals du guitariste Angel Iglesias qu'elle avait connu à Paris en spectacle avec sa femme, la danseuse flamenco Nati Morales. Elle avait des dons pour l'écriture et cette pharmacienne aurait pu être journaliste à plein temps. Ses chroniques pour « la Semaine du Roussillon » sont une merveille de précision et de clarté.

Journaliste et historienne. Passionnée par l'histoire de Céret, elle a beaucoup enquêté, fouillé les archives, accumulé les documents. Sa soif de découvertes ne lui a pas laissé le loisir d'organiser ses trouvailles et d'en faire un travail plus ambitieux que des articles de journaux. Alors quand je lui ai parlé de mon projet d'écriture elle en a été profondément heureuse et m'a donné accès à toute la documentation patiemment accumulée au fil des décennies. C'est bien à cela qu'on peut mesurer sa générosité, son altruisme. D.A. m'a fourni une base documentaire solide sans laquelle je ne serais sans doute jamais parvenu à mes fins. Pendant des années s'est tissée entre nous une réelle complicité. Je ne travaillais pas dans le vide, j'avais une lectrice attentive que je retrouvais une ou deux fois par mois, chapitre après chapitre. Son jugement n'a jamais cessé de m'en-

courager. Je lui dois beaucoup, et Céret lui doit l'évocation de tout ce passé étonnant.

D. A. vous faites maintenant partie de l'histoire de cette ville que vous avez tant aimée, vous avez rejoint Déodat, Mireille et Magali de Séverac, Manolo et Marcel Delpont, Frank Haviland et Pinkus Krémègne, Felip Vila, Edmond Brazès, Pere Guisset, Jo Rowland, Max Havart et la longue cohorte des disparus qui ont participé à l'histoire de notre ville. Votre souvenir n'est pas près de s'effacer de nos cœurs.

D.A. VARGAS en 1939, avec mantille andalouse
Foto cedida per Yves Duchâteau

CANÇÓ DE GERMANOR

Magalí Mas-Ferrari

*És un petit vilatge al reparo del temps,
Fa segles que se diu Maçanet de Cabrenys,
S'hi parla català com al nostre país,
Al peu d'aquesta serra autèntic paradís.*

*Abans s'hi feien pipes amb la soca de bruc.
Al cafè de la Unió sempre se juga al truc.
De la Roca Cabrera fins al Pou de les Neus
Davall la Pedra Dreta raja aigua de Les Creus.*

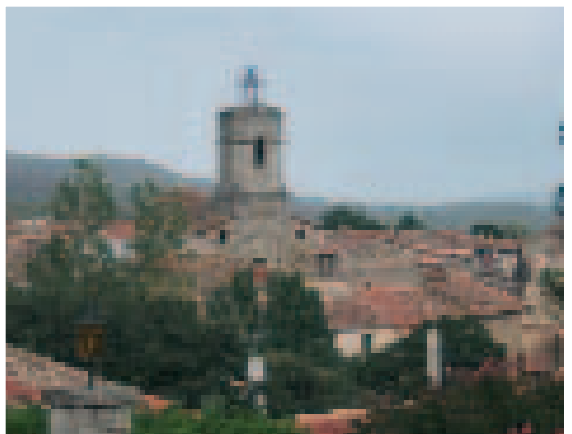
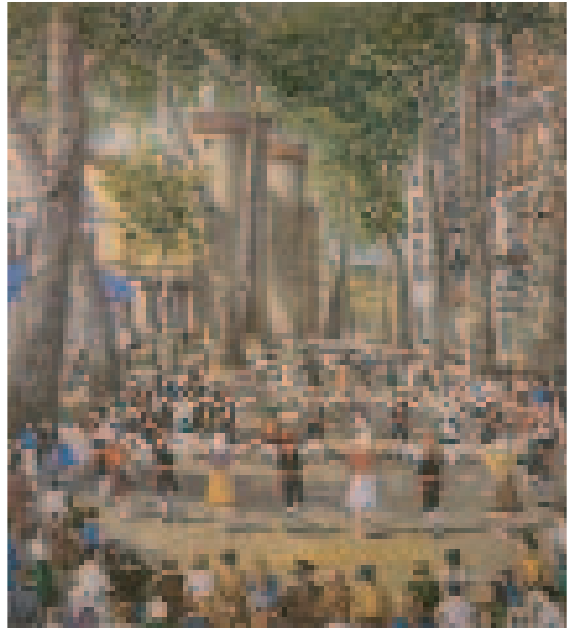
*Darrere la muntanya a Catalunya del Nord,
Un poble força estès, bressol de bona sort,
On creixen les castanyes, vinyes i cirerers,
Té un castell antic i s'anomena Reiners.*

*A la mina el talc i farina al molí.
Rentar a la Font Calda anaven de bon matí.
Per la festa de Sant Pau s'hi mengen botifarres.
Al sol neixen bolets i maduixes bosquetanes.*

*Maçanet i Reiners tenien molt jovent;
Se solien casar i eren ben contents.
Ara fara vint anys que sem agermanats
I esperem conservar aquesta bona amistat.*

Refrany

*Del cim del Roc de Fraussa ja se veu el Canigó
Mar i plana de l'Empordà i també el Rosselló.
Quan la broma s'esparraca al cel blau la tramuntana
Canta amb dolça alegria un ritme de sardana.*

El Canigó ja no es diu Canigou

Gentil Tallaferro

L'estat francès declara el massís com a 'Gran Paratge de França' i la descriu com 'la muntanya sagrada dels catalans'. La nova ministra d'Ecologia, Desenvolupament sostenible i Energia, Delphine Batho, va declarar el massís del Canigó 'Gran Paratge de França' i li va canviar oficialment la denominació francesa 'Canigou' pel seu nom en català. La declaració ofereix a la muntanya un grau de protecció major i la seva promoció al costat de la resta de paratges de l'estat. En l'explicació el ministeri, considera el Canigó com la 'muntanya sagrada dels catalans'.

La ministra Batho va signar la declaració i va reconèixer el valor excepcional del lloc, la qualitat del seu estat de manteniment, i l'interès com a projecte de preservació, de gestió i de posada en valor. El Canigó és la tercera muntanya de l'estat francès declarada com a 'Gran Paratge' després del Montblanc i la Vall de la Clarée.

Terra d'extracció de ferro en el passat, actualment és un territori de referència del senderisme, amb els 450 quilòmetres de camins que permeten fer-ne el cim i descobrir els pobles de la zona.

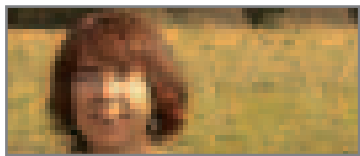
A principi d'any 2012 les autoritats de la Regió del Llenguadoc-Rosselló havien demanat la declaració de 'Gran Paratge de França' i la catalanització del nom.

Fragments del poema **Canigó** de Jacint Verdaguer:

*Lo Canigó és una magnòlia immensa
que en un rebrot del Pirineu se bada;
per abelles té fades que la volten,
per papallons los cisnes i les àligues.
Formen son càlzer escarides serres
que plateja l'hivern i l'estiu daura,
grandiós beire on beu olors l'estrella,
los aires rellentor, los núvols aigua.
Les boscúries de pins són sos bardissos,
los Estanyols ses gotes de rosada,
i és son pistil aqueix palau aurífic,
somni d'aloja que cel davalla.*

Jacint Verdaguer, Canigó (poema) (p. 27-28)

CONVERSA AMB, **MATHILDE MACH**

per Montserrat Cailà i Guitart

Arribem a Tellet per una carretera que s'enfila muntanya amunt entre el Vallespir i l'Aspre. Deixem endarrere masos escampats, boscos de siures, lamas americans que ens miren passar des del prat... La vista extraordinària abraça la plana fins al mar. Una vintena de cases es drecen al voltant de l'església i d'un castell medieval que ja no existeix. Travessem el poble direcció Oms i fem cap a la darrera casa. Sabem que serem rebuts com a reis. Aquí tothom és ben acollit, veïns, amics, parents i forasters. Hi viu la Mathilde Mach amb el seu fill Francis. Els últims que parlen català al poble de Tellet.

■ **Sou de Tellet de tota la vida?**

Els meus pares s'estaven a can Roca de Tellet amb els padrins que feien de masovers. Mes van partir a Forques per un temps i allí vaig néixer jo el 1921. Quan tenia fora vuit mesos vam tornar amb els padrins, i sempre més he restat a Tellet.

■ **Can Roca és un mas per alt de la ribera Ampla. Era de can Roca la vostra gent?**

El meu pare, Jean Mach, era naixit a Serrallonga el 1897, i el padrí, François Mach a Sant Llorenç de Cerdans. Jo recordi molt la meua padrina Rosa Maria Soler de Maçanet, perquè m'explicava històries i cançons que jo aprenia de memòria. Van anar a Can Roca a fer de masovers quan el meu pare tenia desasset anys.

■ **Com es van conèixer els vostres padrins, ell de Sant Llorenç de Cerdans i ella de Maçanet de Cabrenys?**

Ell va partir de jove a Maçanet amb el seu germà. Allí se va casar amb la padrina i s'hi va quedar a viure. Li'n deien en

Xico Rector "Reddó" perquè s'estava a la Rectoria. Emprés van anar a Serrallonga on va néixer el meu pare, i més tard a Pla Castanyer, un mas de Vila-roja, a tocar de la Muga.

■ **I de Pla Castanyer a can Roca?**

Varen venir a can Roca el 1914. El meu pare amb els seus germans petits, els padrins... i el pare del padrí! I s'hi van estar més de cinquanta anys. Van arribar amb una carreta fins a can Basses, a baix a la ribera Ampla. De can Basses a can Roca ho van muntar tot sus l'esquena. Vos rendeu compte? Tot és rosti!

■ **Qui era l'amo de can Roca?**

Se deia Mirapeix, vivia al poble i posseïa can Roca, can Vilar i més terres a Croanques, Teulís i Llauró. La meua gent anava a mitges amb ell. Teníem 7 o 8 vaques, 6 porcs i unes 50 cabres. Els cabrits i els vedells els veníem a en Pannota de Ceret i a la carnisseria d'en Baldiri dels Banys. Els sous eren la meitat per a l'amo. La padrina anava a vendre el formatge i els ous als Banys. Passava per les cases un dia a la

setmana. També venia manats d'espàrgols. Sempre a peu, amb un cistell llarg sul cap, i a cada mà ous i pollastres.

■ **Caminant de can Roca als Banys!**

Teníem dues hores de camí. De can Roca baixàvem a la ribera Ampla, passàvem, per can Basses, pujàvem a prop de la Gaubera, Puig de Llunes, la travessa pel mig del bosc en territori de Palaldà, fins a Sobrevila, i cap els Banys.

■ **S'hi feien cereals al mas?**

Civada, ordi, blat de moro pel bestiar, més segle que blat, perquè el blat no s'hi feia pas bé, i també trufes, monges.... Per a la farina anàvem al molí de la Cabanassa de Reiners. El moliner venia a cercar el blat amb una carreta de dos cavalls, dos cops al mes. Passava per tots els masos del rodal: cal Profiter, can Vilar, can Roca, can Batlle Vell, can Fonts, can Sales, la Roura... No ens cobrava res sinó que es quedava un quart de farina de cadascú. L'ordi també el portaven a escallar al molí. El posàvem a l'ollada.

■ **Com eren els vostres menjars?**

Menjàvem de lo que se feia. L'hivern cap a 10 hores la meua mare cuinava arròs. Ens n'anàvem amb les vaques, i après, a la nit per sopar, l'ollada. Hi posava trufes, els ossos d'espina-da que havien estat salats i un tall de ventresca; mes això ho menjàvem pas, era per guarnir l'endemà el sarró del padrí, quan anava a fer rabasses. A la fi de l'any, quan les trufes s'acabaven, hi posaven meitat ordi meitat trufes. Mes nos agradava pas l'ollada. Menjàvem tot el xuc i deixàvem les trufes, i si al padrí li restava una arengada, la fèiem torrar i ens la partíem amb la meua germana. Per esmorzar bevíem cafè amb llet amb un tall de pa negre. La mare pastava el pa. A cada casa de Tellet hi ha un forn de pa, perquè llavors tothom pastava. De mantega ni havia pas abans. Pa torrat i greix de porc. I per espertinar si la mare havia pastat, feia coques: uns pans petits molt tendres.

■ **Quasi tot el menjar venia del mas però, i el cafè?**

A Tellet hi havia una *épicerie*, can Negre. Hi compràvem el cafè, un xic d'arròs, tabaco, pastes, sucre i oli. D'oli no pas guaire perquè ens servíem sovint del greix. Quan anàvem a Ceret a cùller cireres, amb els sous que fèiem pagàvem, l'*épicerie*

■ **Com anàveu de can Roca a Ceret?**

Quan jo tenia 13 anys, amb el meu pare sallíem de can Roca al matí a peu fins a cal Profiter. Emprés baixàvem daltabaix de can Sobrequers fins a la *ruta* del Vilar, i del Vilar a la Cabanassa. Hi calia anar! Allí preniem el camió que ens portava al Palau.

■ **M'heu parlat del vostre pare de Serrallonga i dels padrins del seu band. Mes la vostra mare, d'on era?**

La mare era de Tellet. Se deia Marie Vilar. Quan tenia 24 anys se va casar el mateix dia que la seva germana. Una a l'església i a la Mairie, i l'altra, va passar fora per la Mairie. Abans de casar-se treballaven als Banys en un hotel. Totes dues tenien tal enyorament de casa seva, que de cops pujaven fins a Puig de Llunes per veure Tellet de lluny, i se'n tornaven als Banys...

■ **Els pares de la vostra mare eren de Tellet també?**

Sí. El padrí, Louis Vilar, de can Lis, havia après l'ofici de fer-rer a Montoriol. Se va casar amb la seva veïna, Mathilde Maler, naixida el 1877. Tenien un capellà que volia que

tothom anés a missa. La padrina no hi anava mai, i el capellà li deia "la Ferrerota mal ferrada".

■ **Vau anar aquí a escola?**

Venia a escola que tenia 6 anys. A peu des de can Roca! La padrina cada dia portava la llet als amos del mas, i munta-va al matí amb ella. Emprés al migdia dinava a ca l'altra padrina que s'estava al poble. Quan sallíem a 4 hores, espertinava també allí. Mes mancava un munt a escola, perquè me calia anar amb el bestiar. Malorosa! Érem 40 i teníem fora un mestre. Era de cap a Reiners. Era dolent, nos tustava. Jo anava a l'escola amb por. Quan caminava amb la padrina, cap a mig camí hi havia un gros cirer, i jo pensava: "Per bo que anit tornis a passar aquí!"

■ **Us deixaven enraonar en català?**

A l'escola era defès. Si parlaves català tenies cent línies, i si en senties un altre tenies dret de li donar les teues línies; mes ja anàvem a polit! A la nit, feia el dever mentre la padrina i la meua mare feien mitja. Hi havia pas electricitat, allumàvem una *lampe à pétrole*.

■ **Quan vau marxar de can Roca on vau anar?**

Me vaig casar el 1942. El meu home Sebastián González, era d'un poble d'Almeria i havia vingut amb la Retirada. Primer vam viure a ca la Malera, la casa de la meua padri-na Mathilde Maler, i emprés aquí. Això era una caseta molt petita on s'hi havien fet teules. Ben aviat, però la vam poder engrandir perquè d'una ramassada vam trobar 900 kg de bolets! Els vam vendre a can Valls de Reiners i vam guanyar tot d'un cop 900 mil francs.

■ **I en aquells anys on anàveu a comprar?**

Compràvem el pa a Oms. Passava un marxant de Ceret, i un peixoner de Sant Cebrià amb una carreta a portar peix cada setmana. El venia a la plaça del poble: *coquilles*, sarda, quan era la sasó, peixos petits, arengades... També passava una *votura* amb espardenyes, *épicerie* i pa.

■ **Teniu dos fills, quatre néts i onze besnéts! Parlen català?**

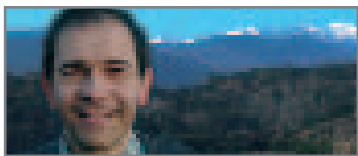
Els meus fills sí. El gran, Jeannot, viu a Rodés, mes sovint és aquí. Quan va néixer era gras així. Hi havia la guerra i els arren-dadors donaven un tall de terra per treballar parceries. Venia una dona d'Oms, a peu a can Fonts a fer parceries, i quan el va veure me va dire: "Sabes Mathilde, un mainatge així te'l podries vendre, te'n donarien un munt de sous" (somriu).

■ **En català sabeu moltes rondalles.**

Són molt velles. Me les explicava la padrina de Maçanet quan jo tenia 8 anys:

A la vila d'Oleta de molt guapes n'hi ha. Si n'hi ha una Pauleta que n'és d'enamorar. A'n el seu pare vull dire	si me la vol donar. Si ell no me la dóna jo li faré robar pels Miquelets d'Espanya o pels es de Puigcerdà...
--	---

Teniu una excel·lent memòria. Hem passat una bona estona descobrint com era aquesta terra abans dels canvis pro-funds del segle XX, amb la transformació de l'agricultura, de la indústria i dels transports. Aquests canvis han creat vides noves i pobles nous. Amb vós, hem ajudat a fer conèixer llur fràgil patrimoni i entendre el nostre passat, per encarar amb consciència el futur.

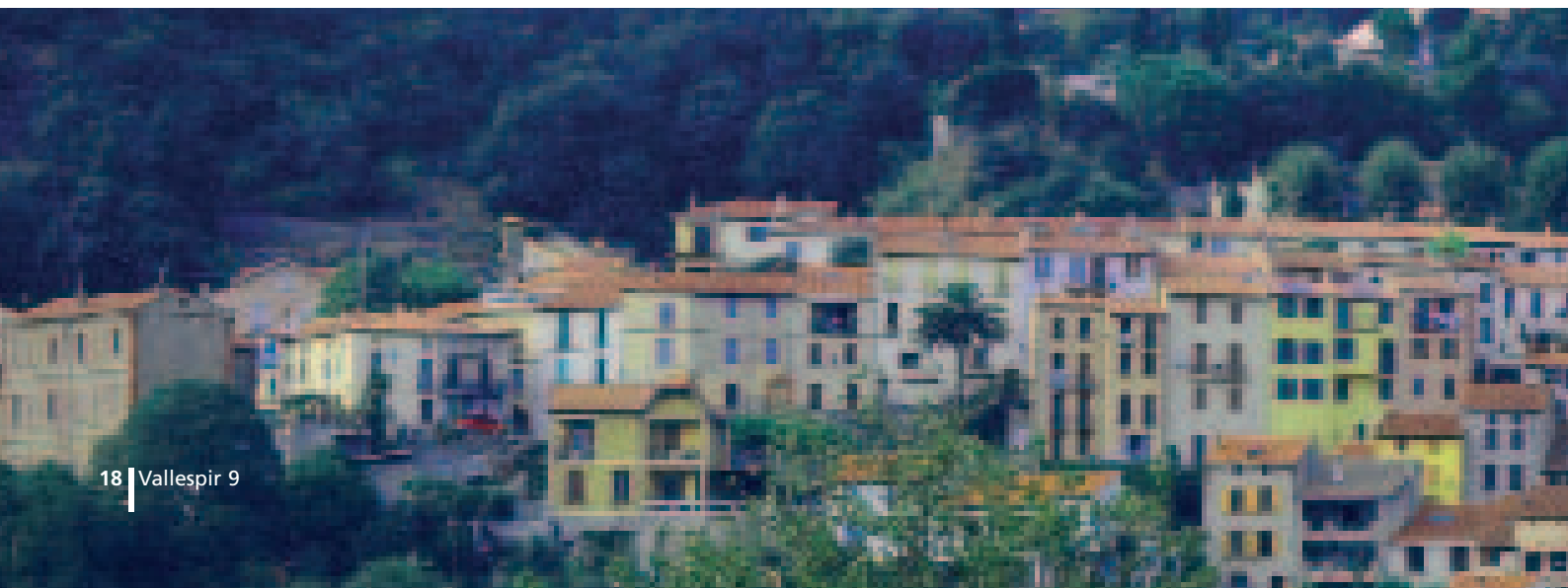
Un document del segle XIX escrit a Palaldà en català

per Jean Paul Escudero

La discriminació progressiva de la llengua catalana després de l'annexió francesa del 1659 es va fer lentament i en diverses etapes. En l'esfera administrativa, primer, el català va desaparèixer davant del francès imposat per un edicte reial l'any 1700. Mentre s'instaurava el francès en l'administració, el català continuava essent la llengua natural de tota la població, fins i tot la de la pagesia culta que va conservar - amb una extraordinària rutina - l'ús del català ESCRIT en la vida privada durant tot el segle XVIII. Durant el XIX, la llarga resistència de la llengua escrita, s'acabarà trencant, i si deixem de banda els exemples religiosos o literaris (com ara els goigs o la poesia) el francès es convertirà en llengua única de l'escriptura: una nova norma social, reafirmada per l'escola obligatòria de la Tercera República. En aquest context original, en què la immensa majoria del poble ignora el francès, i la seva llengua natural, el català, s'ha fet invisible en l'escriptura, els pocs exemples de català escrit són molt interessants. El document que presentem avui va ser publicat i comentat a la *Revue Catalane* n.º 26, el 1909 per Emmanuel Vergès de Ricaudy. Malauradament mai més n'hem pogut trobar la resta. Per raons d'espai només farem alguns comentaris breus d'aquest text paradoxal.

Primer, per la transformació de la seva ortografia, salta a la vista la presència i l'enorme influència del francès en el món d'un home alfabetitzat del segle XIX. Mes també, encara que costi d'admetre, és manifesta la puresa del seu català. Pel que fa a l'ortografia, notem la pèrdua de a final

dels mots femenins, *une* (una), *moule* (mula), *bie prèse* (havia presa), però es conserva la norma catalana a *desgracia*, *farga*, *tela*, *fira*, *flassada*, etc. S'utilitza "ou" per u / o, "ch" per x, "gn" per ny: *aboui* (avui), *la moule* (la mula), *lou boutas* (lo botàs), *couxi* (coixí), *Christou* (Cristo), *Bachan* (baixant), *tichadou* (tixador), *rénit* (renyit), etc. però es manté l'estàndard a *comprat*, *ballud* (vellut), *Deu* (Déu)... *couxi*, *deixa* (deixar). Trobem signes inútils: accents, apòstrofs, dièresis, *trés* (tres), *s'es négada* (s'és negada), *pésétas* (pessetes), *d'el mouli* (del molí), *em b'al traginer* (amb el traginer), *aboui* (avui), *treüre* (treure)... Sobre la caracterització de la llengua, és impossible d'exposar aquí tots els elements interessants d'aquest text. L'anteposició original del pronom davant l'infinitiu: *los portar*, *pel zé fer*, *mé deixa* (portar-los, per fer-los, deixar-me) inexistent en català, però atestada des del segle XVII al nord de l'Albera, fa pensar en una influència forastera. La pressió de l'occità podria ésser la clau d'aquesta transformació. També és significativa l'evolució de l'auxiliar haver, *ai comprat*, *ai pagat* - ortografiat així pel model francès *j'ai* (en realitat, he, pronunciat *è*) - cap al rossellonès modern, som *comprat*, som *renyit*, aquí *soun comprat*, *son régnit*. La riquesa del lèxic és indiscutible, mosquejar: esquivar les mosques; peçol: lligam per a fermar les botifarres; marfa: màrfega, matalàs rústic; abat d'un molí d'oli: cap dels obrers del molí; gèrria: gerra gran; morques: solatge de l'oli, etc. Entre els noms propis apareix la Farga de l'Azemar, l'altre nom tradicional de la Farga de Reiners.

Die diari d'en Jeppe Vilar-Salgues

Pagès de Palalda

... Nous publions ci-après quelques-uns des passages de ce *Die diari* qui nous ont été remis; ils donneront une idée du langage parlé en Vallespir pendant le siècle dernier; du pittoresque de ses expressions imagées; et de la naïveté et de la bonhomie avec lesquels ce naturel du pays les emploie.

Abouï die trés de Juliol m'es arrivat une desgracia. Bachan de Batère, la moule de l'oncle Jan Dagnac s'es négada dins lou boutas de la farga de Lazamas en muscajan.

Abouï die 8 de Sétembre: ai comprat un vestit de bal-lud et un de drap fi pel nin: costent cent pésétas. Mols ayns ! pougui ell los portar.

Abouï die 3 de Maig ai pagat 15 pésétas à n'al tichadou bounic per tela de camisas pel nin y 25 pésétas pel zé fer: m'a donat als passols. Abouï die 10 de Dèzembre soun comprat à la fira d'Arles: una marfa pel nin, costa 8 pésétas: un couxi 3 pésétas (sens llana) una flassada nova 15 pésétas. Abouï die 2 de Febrer (mare de Deu Candelera) mé soun molt enfa-dat emba l'abbat d'el mouli de l'Olli per ber donat la

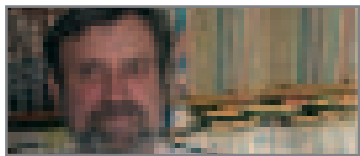
matinada à un altre que jo bie prèse; y n'ho agué volgut mé deixa treure l'olli restant al tineil. També son régnit em b'al traginer que me hà bouïdat l'olli fet, a las jerris de casa sens treüre las mourques de l'ayn passat. Valguin Deu sempre y Maria santissim ! Y vive Christou

Jeppe Vilar est peut-être le dernier catalan qui ait ainsi écrit dans sa langue maternelle ses impressions journalières et ses dépenses. On voit par l'orthographe, qui est défectueuse, qu'il connaissait bien le français puisqu'il écrit les sons catalans avec l'orthographe française, mais il préférait user du catalan qui était sa langue la plus familière. Né en 1802 à Taillet, Jeppe Vilar se maria en 1827 à Palalda, qu'il habita jusqu'à son décès en 1878. Son livre de raison commence en 1827, à la constitution de son foyer, et il se continue jusqu'à sa mort, soit une durée de plus d'un demi-siècle. C'est un document précieux pour l'étude de la langue populaire en Roussillon, en Vallespir spécialement ...

E. Vergès de Ricaudy.

Fragment de *La revue catalane* núm. 26 Perpinyà, 1909, p.54-55

EL MOVIMENT OBRER AL VALLESPÍR AL DICCIONARI MAITRON

per Andreu Balent

Aquesta obra immensa és coneguda amb el nom del seu fundador, l'historiador Jean Maitron (1910-1987). Obra col·lectiva que arreplega desenes d'historiadors és dividida amb cinc parts: 1789-1864 (De la Revolució francesa a la fundació de la Primera Internacional); 1864-1871 (Primera Internacional i Commune de París); 1871-1914 (de la Commune a la Primera Guerra Mundial); 1914-1939 (De la Primera a la Segona Guerra Mundial). Aquestes quatre parts formen un opus conegut com a *Dictionnaire biographique du mouvement ouvrier français* [DBMOF] (45 volums publicats entre 1964 i 1997). Per la quarta part, Claude Pannetier va ajudar Jean Maitron i va acabar-ne la publicació després de la defunció del creador del diccionari. Després de 1997 es va engegar la redacció d'una cinquena part, el *Dictionnaire du mouvement ouvrier, mouvement social* [DBMOMS] (1940-1968). Encara no s'ha acabat la seva redacció. S'han publicat (2012), vuit dels dotze volums previstos. Mentrestant s'està edificant una web d'accés restringit que, de mica en mica, arreplega el conjunt de les notícies publicades des de 1964, completat per la redacció de noves biografies i l'enriquiment d'unes quantes entre les «antigues» ⁽¹⁾. Per a establir el corpus dels militants vallespirencs necessari per a la redacció d'aquest article, he utilitzat el fons d'aquesta web, tal com era a la tardor de 2012.

De ben jove vaig participar a l'aventura del *Maitron*, redactant unes notícies per la tercera part. Era estudiant i Jean Maitron que buscava un redactor pel departament dels Pirineus Orientals em va fer confiança. Després en vaig redactar moltes altres per la quarta part i continuo, avui dia, amb el *DBMOMS*. De fet he redactat gairebé la totalitat de les notícies nord-catalanes des de 1871. En aquest article provaré de donar una idea de l'interès del *Maitron* pel qui vulgui escorcollar la història contemporània del Vallespir. Un corpus de destins individuals de vallespirencs és a la disposició de l'investigador o del curiós.

El corpus vallespirenc al *Maitron*, criteris de definició i delimitació :

D'un punt de vista metodològic, calia definir i delimitar el Vallespir. El nostre arplega vint i vuit municipis, amb els de Palaldà i Montalbà, fusionats al dels Banys el 1942 i el 1962 i els de Riunoguers i les Illes agregats el 1972 a Maurellàs. Hem afegit el Voló encara que, d'un punt de vista històric sempre va fer part del Rosselló. Hem inclòs Tellet, Vivers, Sant Marçal i Teulís, municipis dels Alts Aspres en el Vallespir ja que fan part de l'aiguavessant del Tec d'aquesta subcomarca i fan part de l'àrea d'influència de Ceret. Hem renunciat, però, a incloure un altre municipi dels Alts Aspres, Prunet i Bellpuig, migpartit entre els aiguavessants del Tec i de la Tet. Amb els criteris que acabem de definir els municipis són els següents, d'avall fins amunt del Tec: el Voló, Vivers, Sant Joan de Pladecorts, les Cluses, el Pertús, l'Albera, Maurellàs, Riunoguers, les Illes, Ceret, Reiners, Tellet, Montboló, Teulís, Sant Marçal, Palaldà, els Banys d'Arles, Montalbà, Arles, Cortsaví, Montferrer, Sant Llorenç de Cerdans, Costoja, Serrallonga, la Menera, el Tec, Prats de Molló -La Presta.

Hem eliminat els que només havien nascut a un d'aquests municipis. Hem deixat de banda, també els que s'hi van jubilar sense tenir-hi activitats i morir sense haver-hi viscut molt de temps ⁽²⁾. Però hem inclòs noms de gent vinguda de fora, el paper de les quals al Vallespir va assolir una certa importància. Certs militants es troben dues vegades o més quan van ser actius a dos (o més) municipis.

Els militants vallespirencs del *Maitron*:

Hem d'assenyalar que dels 193 militants comptabilitzats, tres ho són dues vegades a municipis diferents ja que van ser actius a dos d'ells (un a Serrallonga i a Sant Llorenç de Cerdans ; dos a Palaldà i als Banys). Repartició geogràfica :

A Vivers, l'Albera, Riunoguers, Tellet, Montboló, Teulís, Montferrer, Montalbà no hem trobat cap nom. Pels altres trobem els nombres següents : Sant Llorenç de Cerdans, 38 ; Ceret, 32 ; Prats de

Molló, 27 ; el Voló, 21(3) ; Arles, 17 ; la Menera, 11 ; Palaldà, 9 ; Maurellàs, 9 ; els Banys, 9 ; el Tec, 5 ; Serrallonga, 4 ; Cortsaví, 3 ; Reiners, 2 ; Costoja, 2 ; el Pertús 2 ; les Cluses, 1 ; les Illes, 1.

Notem el pes de Sant Llorenç. Això és normal, perquè aquest municipi era el més industrialitzat del Vallespir i la Catalunya del Nord. Aquest centre obrer va tenir una empenta remarcable d'ençà l'última tercera part del XIX amb el desenvolupament de les fàbriques tèxtils i d'espardenyes (4). El seu moviment obrer hi va ser original, poderós i fecund, amb un gran nombre de militants, la majoria del ram tèxtil i espardenyer. La influència del «model llorentí» la retrobem a unes quantes localitats sobretot en un nucli més petit com la Menera. Era normal que la capital comarcal, Ceret, hagués provocat un nombre important de vocacions militants. Seguidament, Prats, la segona població, recordem-ho, més nombrosa de la Catalunya del Nord al cens de 1846, era també un centre industrial important, però la seva vida rural era de primera importància, almenys fins l'*Aiguat* de l'octubre de 1940; això explica la més gran diversificació professional dels militants biografiats al *Maitron*. Podríem dir la mateixa cosa del Voló a l'altra extremitat de la geografia vallespirenca. Arles, poble significatiu, a la vegada industrial (xocolata, textil, metal·lúrgia) i agrícola. La força demogràfica de Maurellàs, propera a la vegada del Voló i de Ceret permet entendre que el poble hagués estat un nucli on les esquerres polítiques i sindicals van aconseguir assolir un cert protagonisme. La mateixa cosa es podria dir dels dos pobles veïns de Palaldà i dels Banys amb activitats com el termalisme o la indústria paperera. Els altres municipis han lliurat pocs noms o cap. Els pobles petits, del Tec i de Serrallonga fent part de l'Alt Vallespir tèxtil i espardenyer, encapçalat per Sant Llorenç, Prats i la Menera.

Perfils socioeconòmics (5):

Assenyalarem només unes xifres que dibuixen el perfil professional dels militants vallespirencs, pels anys 1890-1990. Els més nombrosos (33) són els de les indústries textil i espardenyera. Pesen molt en aquesta comptabilitat els pobles de l'Alt Vallespir, Sant Llorenç en primer lloc. Dels noms més destacats notem els de líders obrers —socialistes, sindicalistes, cooperadors elegits municipals o departamentals— llorentins: **Llorenç Poch, Francesc i Domènec Erre, Josep Nivet, Josep Saquer** ... Els treballadors de la construcció són uns 14. En tercer lloc trobem els pagesos (13) als quals s'han d'afegir 2 vinyaters i 6 obrers agrícoles. Assenyalarem per exemple el ceretà **Ferreol Matheu**. Després venen els mestres (13) entre els quals unes personalitats destacades com **Guillem Julià** de Sant Llorenç, una de les perso-

nalitats eminents del Sant Llorenç dels anys 1940 a 1970; els escriptors i intel·lectuals **Ludovic Massé** o **Víctor Crastre** que van arrelar a Ceret, **Francesc Roig**; mestre comunista de Prats, destacat *passeur* de voluntaris per les Brigades internacionals; **Llúcia Justafre** ⁽⁶⁾, nascuda a Ceret, mestressa d'escola al Pertús, que fou a la primera línia durant la Retirada. S'han d'afegir professors del secundari o del superior ⁽²⁾. Els obrers surotapers del Baix Vallespir (el Voló, Maurellàs, Ceret) formen un grup de nou militants actius en els sindicats, actius militants socialistes o comunistes. 7 són funcionaris (altres que ensenyants o duaners): l'un d'ells, el comunista **Gastó Cardonne**, de les *Contributions indirectes* aconseguirà ser conseller de la República (senador) sota la Quarta República. Els empleats del sector privat i els artesans arpleguen per cada u dels dos grups són 6 mentre els que treballen en el ram dels hostals i restaurants són 5 (treballadors o propietaris de fondes): el més famós d'ells és **Francesc Dabouzi**, comunista, *passeur* de brigadistes durant la guerra civil espanyola, resistent, boscater, contrabandista i amo del famós hostal dels Trabucaires de les Illes. També trobem 5 empresaris de la indústria (del ram textil i espartenyer), com per exemple **Joan Coste**, del Tec o **Joan Cassú** de Prats-de-Molló. Els ferroviaris són només 4: el Vallespir no tenia cap centre ferroviari destacat i que la xarxa de muntanya dels CPO ⁽⁷⁾ (d'Arles a Prats i a Sant Llorenç) oberta només el 1913 va tancar el 1937. També són 4 els del sector de l'alimentació (farineres, fàbriques de xocolata o de bes-cuits (Arles) i les del treball de la fusta ⁽⁸⁾). Els altres sectors professionals tenen efectius inferiors a 4: 3 negociants, 3 cerclaires, 3 duaners, 2 treballadors de la indústria hidroelèctrica, 2 miners del ferro (Vetera, al municipi de Cortsaví, menys compromesos en l'acció sindical i política que els miners del Conflent) ⁽⁹⁾, 2 alts funcionaris (entre els quals Pau Alduy, eixit del ministeri dels Afers estrangers i havent integrat posteriorment el cos prefectoral), dos advocats, 2 xofers de camions, 1 treballador de la indústria paperera.

Poques dones :

Les dones són ben poques, només cinc: dues eren mestresses d'escola: **Llúcia Justafre** i **Irene Cadourcy** esposa **Calas**, militant comunista que treballà a Ceret (1923-1924) abans d'anar a Ribesaltes i, més tard, amb el seu marit, dirigent comunista, a l'Erau. **Matilde Taurinyà** va ser l'esposa del dirigent i intel·lectual del PC, Gabriel Péri i cunyada d'Andreu Marty, el rossellonès que va aconseguir ser le número tres del PCF. A finals dels anys 1930 va ser, amb la seva mare, un militant comunista de base de Maurellàs; de 1946 a 1956 fou diputada del departament de Seine-et-Oise. Les dues altres dones eren d'Arles. Ambdues van ser esposes del militant comunista **Francesc Barrere**, mecànic del poble. La pri-

mera, **Léontine Chopard** era suïssa, i va ser l'esposa de Barrere abans de la Segona Guerra mundial; la seva segona dona amb la qual Barrere es casà el 1946 era **Maria Gouell**, militant obrera d'Arles ja abans de 1939 i destacada resistent. Totes eren comunistes. **Llúcia Justafre** ho va ser a Illa de Tet després de 1944. Al començament, emparentada al diputat **Parayre**, era afiliada inicialment a la SFIO. Quan era al Pertús, era «pivertista» i militava a les files del PSOP (*Parti socialiste ouvrier et paysan*), escissió d'esquerra de la SFIO (1938).

Afiliacions polítiques i sindicals ⁽¹⁰⁾ :

Les afiliacions polítiques concerneixen sobretot el segle XX. La feina en curs permetrà completar el *corpus* de 1940 fins ara, però sobretot fins el 1968. A principis del segle XX trobem els «socialistes unificats» eixits de la fusió dels partits socialistes en la SFIO (1905). Aquests socialistes unificats d'abans el congrés de Tours (1920), i d'abans la Primera Guerra Mundial, són 8. Després del 1920, els socialistes (SFIO) són 77 mentre els comunistes són 67. També trobem 3 comunistes dissidents, especialitat local de Prats de Molló, abans de 1939 i 2 militants del PSOP (vegeu més amunt). També trobem un anarquista oriünd del Gard (**Achille Daudé** que va ser farmacèutic a Prats, però que, com a teòric del cooperativisme aconseguí tenir una influència duradora, sobretot a l'Alt Vallespir, en primer lloc a Sant Llorenç. Entre els sindicalistes tenim 56 afiliats a la CGT, la d'abans de 1914 o de després de les escissions de 1922-1935 (CGTU) o de 1948 (FO). Trobem 3 afiliats a la CGTU Els ensenyants del *corpus*, a la CGT fins el 1948, van passar amb la FEN, i, el 1992 a la FSU o a l'UNSA.

Per acabar amb les afiliacions, hem de subratllar els cooperadors ⁽²¹⁾ força nombrosos a Sant Llorenç el baluard vallespirenc del cooperativisme, però també la Menera i Ceret. Pels altres compromisos militants citem el mutualisme: només 2 noms com a tals, però molts militants ho eren. El que ressalta més són els 5 vallespirencs que es van allistar a les Brigades internacionals durant la Guerra Civil de 1936-1939: **Jordi Guisset**, nadiu de Riunoguers i militant de Maurellàs. Trobem 12 resistents, la majoria eixits del moviment *Libération-Sud*. Molts foren «passadors» cap a l'Espanya, agents de xarxes molt diverses, sovint de manera simultània. Apareixen també molts dels protagonistes del «Maquis 44» ubicat a Prunet i Bellpuig, al mas Cremat, i suportat per la resistència ceretana i vallespirenca que unificà de manera única a l'Estat francès les seves components «no comunistes» i «comunista». No falta un col·laboracionista ceretà (**Pau Guitard**), comunista dels anys 1920 i afilat al PPF del pronazi de Jacques Doriot.

Funcions electives :

Deixarem de banda el llistat de consellers municipals i tinents d'alcalde. Examinarem els batlles, els consellers de districtes [arrondissements] ⁽¹¹⁾, els consellers generals, els parlamentaris. Al corpus trobem 24 batlles eixits, la majoria als grans municipis: Ceret (**Gastó Cardonne**, PCF), **Enric Guitard**, SFIO) el Voló (**Josep Coste**, SFIO), els Banys (**Pau Alduy**, SFIO), Palaldà (**Jaume Forga**, SFIO), Arles, (**Baptista Pams**, SFIO), Sant Llorenç (**Josep Nivet**, SFIO; **Guillem Julià**, PCF); Prats (**Robert Holan**, SFIO; **Jaume Sales**, SFIO, PC, comunista dissident; **Josep Noell**, PC, comunista dissident; **Felip Coromines**, SFIO; **Josep Albert**, PCF. En trobem, però a municipis més petits: a les Illes (**Francesc Dabousi**, PCF), Costoja (**Salvador Cufí**, PCF), Cortsaví (**Josep Fondecave**, SFIO), Sant Marsal (**Marcel Mayneris**, SFIO; **Constant Coste**, SFIO; **Miquel Coste**, PCF), les Cluses (**Enric Ginestet**, SFIO), la Menara (**Elies Dubic**, SFIO), el Tec (**August Ille**, SFIO; **Joan Jordà**, SFIO), Serrallonga (**Pere Nivet**, SFIO).

Quatre són consellers de districte, tres elegits del cantó de Prats (**Josep Nivet**, SFIO; **Antoni Maureta**, SFIO; **Francesc Erre**, SFIO), un del cantó d'Arles (**Ramon**). Hi ha nou consellers generals, elegits de més influència. Cinc al cantó de Prat: **Francesc Brunet** (SFIO); **Guillem Julià** (PCF); **Pau Alduy**, (SFIO); **Pascual Bernole** (PCF); **Josep Albert**, PCF; un d'Arles (Baptista Pams, SFIO); tres de Ceret: **Josep Parayre**, SFIO; **Gastó Cardonne** (PCF), **Enric Guitard**, SFIO); un al d'Arles: **Baptista Pams**, SFIO. Tres són parlamentaris vallespirencs del *Maitron* (2012), un de la Tercera República: **Josep Parayre** (SFIO), diputat i després senador; dos de la Quarta: **Gastó Cardone** (PCF), conseller de la República ⁽¹²⁾ (PCF) i **Pau Alduy** (SFIO), diputat, un de la cinquena (**Pau Alduy**, altra vegada (SFIO, CIR, PS, i després UDF).

Mitjançant aquesta mostra ràpida, el lector pot ensumar tot el que pot descobrir relatiu a la història, social i política del Vallespir del segle. XIX, i, sobretot del segle. XX.

NOTES

¹ Per les primera i segona parts, la feina encara queda per fer. Però la historiografia va, d'ençà els anys 1960 quan van ser redactades les parts més allunyades en el temps del *Maitron* va dur nous coneixements que haurien de completar el corpus. Un militant «*quarante-huitard*» com ara Joan Batlle (1820-1876) *maire*, d'Arles en temps de la Segona República és un exemple de biografies noves que s'haurien d'introduir al *Maitron*.

² Pensem, en primer lloc, als que moriren als Banys d'Arles, quan eren jubilats o provaven de curar-se en un dels establiments termals de la localitat.

³ Un d'origen austriac, **Rudolf Flaschberger** que més enllà anà viure a Portvendres i després fou voluntari de les Brigades internacionals.

⁴ Vegeu els nostres articles: «El Molí i el Castell a Sant Llorenç de Cerdans, economia, societat i política (segles XIX i XX), *Vallespir, revista cultural i literària*, n° 2, Ceret, 2006, pàg. 13-15; «Sant Llorenç de Cerdans, el Molí i el Castell, dos barris, dos temperaments (1815-1945)», *Aïnes noves, estudis culturals catalans*, 2, Perpinyà, Premses Universitàries de Perpinyà, 2008, pàg. 88-101.

⁵ Els militants que van tenir dos o més oficis són comptats, dos o més vegades.

⁶ Durant la Segona Guerra mundial i després va viure a Illa on va ser molt activa tant d'un punt de vista professional com polític i sindical.

⁷ *Chemins de fer des Pyrénées-Orientales*, ferrocarril d'interès local amb dues xarxes, una de muntanya (al Vallespir) i una de plana (al Rosselló). La línia d'interès general de la Companyia del Migdia (més tard SNCF) anava fins Arles. El 1940 va ser limitada a Els Banys, el 1972 a Ceret i el 1987 al Voló.

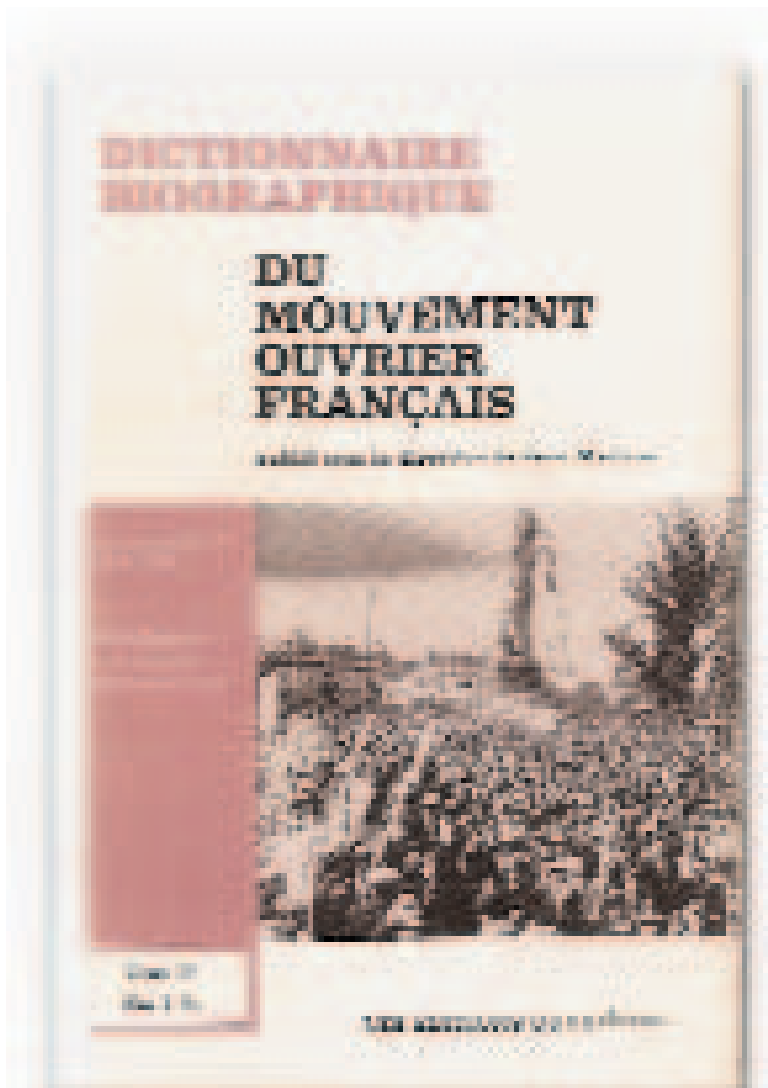
⁸ A l'excepció dels cerclaires

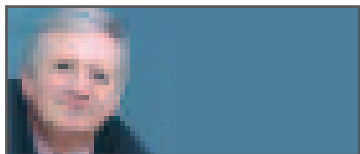
⁹ Encara que la mina de Vetera tancà als anys vuitanta del segle XX molt més tard que les del Conflent que tancaren per la major part al principi la dècada dels seixanta.

¹⁰ Un mateix individu pot ser comptat dos o més cos quan va canviar d'afiliació.

¹¹ Els consells d'*arrondissements* tenien poques competències i van desaparèixer la Tercera República (1940).

¹² És a dir, senador.

LA LLARGA HISTÒRIA DELS “QUERCORB” D'ARLELERS I ARLES

Bernat Riu, Argelers

En els termes d'Argelers de la Marenda i Arles de Tec, dues penyes remarcables tenen una forma molt semblant, però no porten avui el mateix nom. A la d'Argelers que es troba sota la torre de la Maçana, li diuen «el roc del Corb» (pronunciat «gorp») i a la d'Arles «Quercorb». A Argelers expliquen el nom per la presència de corbs que niaven en les esquerdes de la roca i a Arles els especialistes com Lluís Basseda van a cercar l'origen del mot en la forma prellatina «Quer» que té el sentit de «penya» i que se troba en altres llocs com el «Querroig» de Cervera.

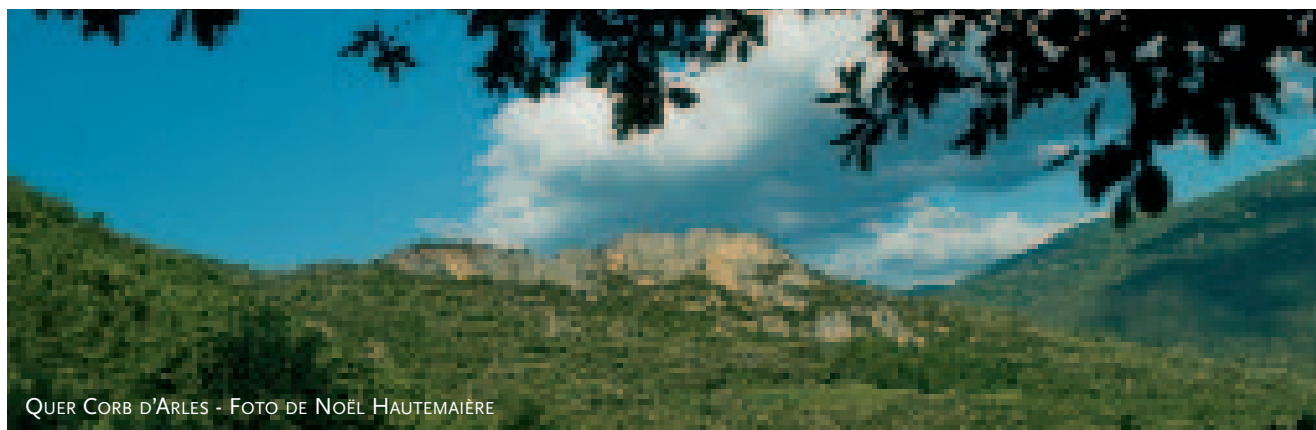
En el cas d'Arles, «corb» no designa l'ocell negre, és un adjectiu que qualifica la forma incurvada d'aquesta penya. De fet, les formes antigues del nom del Roc del Corb d'Argelers demostren que aquest nom i el d'Arles tenen el mateix sentit. En trobem varies mencions en els textos, car a Argelers la penya constituïa una de les termeneres de l'alou de Sant Pere o Sant Llorenç del Mont, una possessió de l'abadia de Sant Genís de Fontanes. Un alou era «un bé immoble on el propietari gaudia del domini ple, absolut i lliure, franc de serveis i de tota prestació» (Diccionari de la

llengua catalana – Enciclopèdia catalana) i on els pagesos pagaven els impostos al senyor del lloc, en aquest cas l'abat de Sant Genís.

De “Curco curbo” a Quercorb

Aquest alou fou donat per l'emperador i rei dels Francs Lluís el Piadós l'any 819 però el primer text no menciona el nom de Quercorb. La primera menció es troba el 981 en un precepte de confirmació del rei dels Francs Lotari que recorda la donació al monestir i enumera les afrontacions del territori: «*..ascendit ad pogium Calbanum et venit usque ad Guardiam et usque ad Curco curbo et per serram ipsius pergit usque ad Balneum...*» (puja al puig Calavera i va fins a la Guardia i fins al Quer corb i per la seva serra va fins la Balma...). Aquests textos oficials eren escrits en llatí i quan els escriptors llatinitzaven els topònims designats amb una llengua «vulgar» romànica ho feien sovint emprant formes aproximades.

Aquest text ens ensenya també que prop del Quercorb hi havia una «guardia» és a dir una torre primitiva destinada a controlar l'antic camí de la

QUER CORB D'ARLES - FOTO DE NOËL HAUTEMAIÈRE

Maçana. La forma «Quercorb» es troba vàries vegades a la fi del segle XVI, en un plet entre l'abat de Sant Genís, Miquel de Santafé i el procurador reial Lluís de Llupià que posava en discussió els límits de l'alou per cobrar impostos a pagesos instal·lats per l'abat.

“Castro Corvi” i Santa Creu

Segons el repertori toponímic de Pere Ponsich (Terra nostra) la primera menció del Quercorb d'Arles és encara més antiga i es remunta al 832: «Castro Corbi». Aquest castrum vigilava versemblantment la «Via Vallespiriana» que seguia la vall del Tec. Ponsich menciona també un «alode castelli Curvi (1011) Chericurvi (1158) Chero Curvo (1168) Honor de Kerocurvo (1197), Quer Corp (1278). L'any 1571 apareix la relació entre l'església Santa Creu i el Quercorb amb un «Mas Quercorp dirruit, a Santa Creu, terme de Fontanills» i el 1679 trobem la forma «Santa Creu de Quercorp».

Si el castell de Quercorb ha quedat «dirruit» (detròit) com el mas, en canvi, l'església de Santa Creu és un monument preromànic excepcional.

El gran especialista del romànic Joan Badia i Homs que el va estudiar escriu (Catalunya romànica – Enciclopèdia catalana): «L'absis, de planta trapezial, té suficients elements de judici – planta, aparell, volta, finestra – per a determinar que és una construcció pre-romànica que es pot considerar del segle X, sense desestimar la possibilitat d'una datació encara anterior (segle IX). Es evident que Santa Creu de Quercorb, un dels temples més arcaics del Vallespir, és un monument preromànic d'un gran interès».

Tenim notícies del capellà de Santa Creu en els actes de consagració, el mateix any 1159, de tres esglésies del Vallespir de la plenitud del romànic. El primer acte es refereix a Sant Pere de Riuferrer i s'hi troba la firma del capellà de «Chercurvo» que es deia Bertràn: «sig-num Bertrandi capellani de Chercurvo». Sobre l'acte

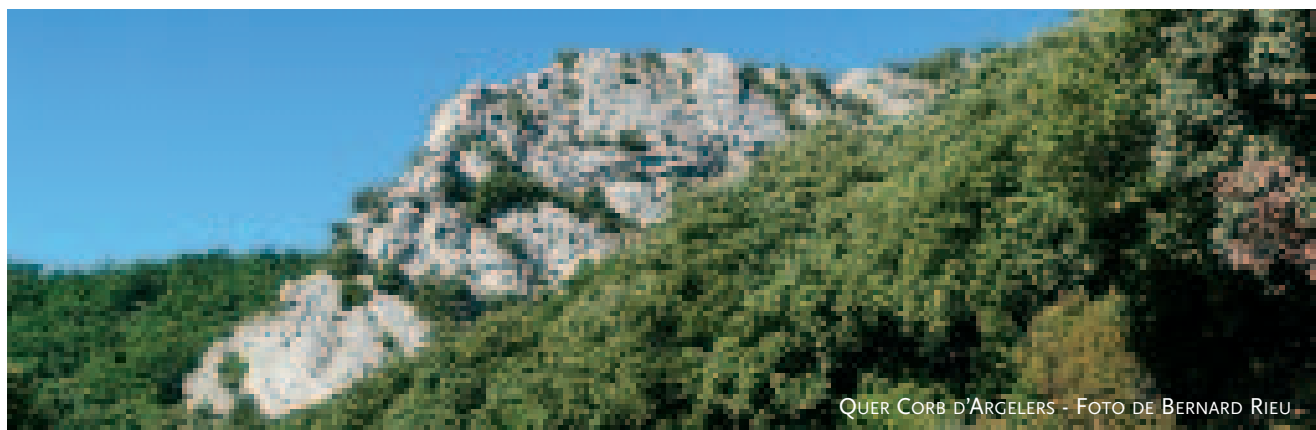
de consagració de Santa Cecília de Cos hom troba també la forma «capellani Chercurvo» i sobre l'acte de Sant Martí de Cortsaví «capellani Chericurvi».

De la “guàrdia Quercorb” a la torre de la Maçana

A Argelers, només queden troços de parets de l'antiga «guàrdia Quercorb», però a finals del segle XIII es va construir una altra torre al cim de la cresta rocosa situada en el prolongament del Roc del Corb, la torre de la Maçana : «*Turris vocata de Perabona, quam in colle de Massana, Jacobus rex Majoricarum construxit pro tuicione terra sua*» (Torre dita de Perabona que Jaume, rei de Mallorca va construir al coll de la Maçana per a la defensa de la seva terra». Aquest text de 1356 situa la construcció d'aquesta torre sota el regnat d'En Jaume II (1276 – 1311) i aquesta construcció va intervenir després de la croada del rei de França Felip l'Ardit contra el rei d'Aragó Pere el Gran, l'any 1285.

L'exèrcit francès no podia passar l'Albera, per tal com els colls de Pertús i Panissars estaven guardats pels homes de Pere el Gran i el Coll de Banyuls pel comte d'Empúries. Segons Ramon Muntaner, uns monjos d'un monestir «qui és prop d'Argilers» (Sant Andreu) van ensenyar al rei de França el camí de la Maçana: «*nos vos mostrarem lloc per on porets passar. I el lloc aquest és veritat que és fort, mas, per menys preu no hi ha gents qui contrastar-los- pugen... I aquest lloc, Senyor, ha nom lo Coll de la Maçana...*». Aquest lloc és el «Pas estret», tallat dins la penya al cim del Roc del Corb... o Quercorb que va entrar d'aquesta manera dins «la història gran».

L'autor de la «Toponymie historique de Catalogne-Nord» (Terra Nostra) Lluís Basseda, explica que el nom de Quercorb, a través la transcripció llatina, va provocar confusions car les formes llatines «curvu» (corbat) i «corvu» (corb, l'ocell) són gairebé homònimes. Però l'aspecte dels quercorbs d'Argelers i Arles, no deixen subsistir cap dubte.

QUERCORB D'ARLERS - FOTO DE BERNARD RIEU

MICHEL ARIBAUD, JULES BADIN

Fondateurs de la revue Vallespir des années 30

Michel Aribaud et Charles Roussillon, alias Jules Badin, en 1931

par Yves Duchâteau

En octobre 1927 paraît le premier numéro de la revue «Vallespir», créée par deux hommes très différents à tous points de vue mais unis par une passion commune: le Vallespir, «*cette province presque grecque*», et la même volonté «*d'allumer la flamme de la tradition*» comme il est écrit dans l'éditorial contresigné par ses deux directeurs: Michel Aribaud et Charles Roussillon.

Charles Roussillon est le nom de plume du percepteur **Jules Badin** qui vient d'ouvrir sa carrière d'homme de lettres en publiant en 1926 un ouvrage préfacé par le général Mangin, «*Les Oubliés de la Gloire*». Il habite place de la République depuis son retour en 1923 à Céret, venant de Nice, et son mariage avec Mercédès Do. Il n'est pas Cérétan de naissance, mais Céret a été la ville de son premier poste, celui qu'il obtient après avoir réussi le concours des Impôts: contrôleur des Contributions Directes. Ce n'était certes pas la carrière qu'envisageait ce fils de militaire, né à Toulouse le 1er novembre 1898, au gré d'une mutation du capitaine Paul

Badin, son père. A 12 ans il entre au Prytanée militaire de La Flèche, dans la Sarthe et il s'engagera à 17 ans, en 1915, pour partir au combat. L'aspirant Badin au sein du 34ème régiment d'infanterie sera envoyé sur le front de l'Est, tranchées d'Alsace, de l'Aisne, de Verdun, du Chemin des Dames où il sera fait prisonnier au début de 1918. Après trois tentatives d'évasion qui le conduisent dans des camps de prisonniers, la dernière tentative sera la bonne: de Skalmierschütz, camp de représailles dans les marais de la Pologne occupée, il regagnera la France à quelques jours de la fin du conflit en traversant toute l'Allemagne, l'Autriche et l'Italie. Il sortira de cette aventure héroïque épuisé et malade, un mal qui abrègera ses jours et le terrassera à quarante ans, le 4 novembre 1938. Amer aussi de devoir renoncer au métier des armes et de compter au nombre des oubliés de la gloire tous ceux dont on n'a pas considéré à sa juste valeur l'acte héroïque de s'être évadés dans le but de retourner au combat. Son premier ouvrage est clairement autobiographique et il évo-

quera cet épisode de sa vie militaire dans le n° 6 de la revue *Vallespir* de décembre 1929, sous le titre «Le Souvenir assassiné». Ses dix dernières années de vie seront consacrées à l'écriture; d'une douzaine d'œuvres dont cinq consacrées à son métier comme «*Le vrai visage du percepteur*» de 1937 se détachent deux romans régionalistes, «*Tetus Pallade le muletier*» et «*Le village sans cloches*» publiés en 1929 et 1930 et une tragédie, écrite en collaboration avec Frédéric Saisset, «*Les Trabucaires ou pour l'amour de Don Carlos*» en 1936.

Bien plus paisible a été la vie de **Michel Aribaud** qui entame l'année 1927, l'année de son cinquantième anniversaire, avec la nomination d'archiviste de la ville de Céret votée à l'unanimité des membres de la municipalité présidée par Onuphre Tarris. Il a en effet beaucoup travaillé depuis plusieurs années à l'histoire de la cité où il s'est marié en 1901 en dépouillant les archives de la ville, les archives départementales, les archives historiques de Barcelone, celles de la couronne d'Aragon et la Bibliothèque des études catalanes de Barcelone. La revue «*Vallespir*» sera un premier et précieux support pour la publication de ses études qui seront réunies en un seul volume publié en 1932 par l'imprimeur de la rue Saint-Ferréol Castell par ailleurs gérant de la revue, sous le titre «*Essais d'histoire locale – Céret autrefois*». 1932, c'est hélas la dernière année de vie de l'historien qui avait dans ses cartons deux autres volumes disparus définitivement avec leur auteur, son épouse ayant malheureusement détruit tous les papiers qu'il avait laissés; les notes prises entre 1909 et 1931 auraient été d'un intérêt majeur. Michel Aribaud, né à Perpignan en 1877, était un Cérétan de longue date. Jeune négociant en vins, il épouse à Céret le 16 novembre 1901 Marie, la fille du docteur Joseph Steva, et entre ainsi au sein d'une famille très considérée. Jovial et bon vivant, c'est un aimable compagnon qu'on verra souvent à la terrasse du Grand Café qui jouxte sa demeure. C'est là qu'il accueillera chaleureusement les nouveaux arrivants, ces artistes parisiens dont il deviendra l'ami, le merveilleux Déodat de Séverac et Manolo Hugué à qui il achètera de nombreuses pièces tout particulièrement. Le large sourire et l'œil pétillant d'intelligence et de vie de ce notable devenu gros propriétaire terrien seront des atouts précieux pour favoriser l'accueil de ces étranges arrivants bohêmes et fantasques accompagnés de compagnes délurées par ses concitoyens surpris. On peut affirmer que c'est à Michel Aribaud, avant tout autre, que Céret doit son musée. Et pas seulement parce qu'il a fait par testament don à la ville de toutes les œuvres achetées mais parce que ce don était conditionné à la création d'un musée, idée déjà annoncée en 1930 dans le n° 4

de *Vallespir* d'octobre/décembre, parce qu'aussi il a donné à tous le sentiment d'une ville accueillante à l'image de son cadre de vie bucolique et serein. Onuphre Tarris, le maire, son ami, se sentira tenu par cet engagement et le 25 janvier 1934, après avoir porté à la connaissance du Conseil Municipal le courrier de madame Aribaud annonçant les dispositions testamentaires de son défunt mari, il fait voter la proposition suivante: «*Le local dans lequel seront rassemblées les œuvres du Musée en création portera l'inscription: Musée-Bibliothèque Michel Aribaud. Monsieur Pierre Brune, artiste peintre, a été nommé conservateur de ce Musée.*» Telle est la dette de Céret à Michel Aribaud.

La revue *Vallespir* 1927-1932.

On doit aussi très certainement à la volonté de Michel Aribaud la naissance de cette revue trimestrielle qui veut se consacrer à la littérature et à l'art. Elle paraîtra cinq ans durant, les deux premières années comportant chacune six numéros, d'octobre 1927 à août 1928 et d'octobre 1928 à décembre 1929; les quatre numéros des trois années suivantes paraîtront aussi régulièrement à l'exception du n° 4 de l'année 1931, très retardé par la maladie de Jules Badin. Quant au dernier numéro de la cinquième année, paru à la fin octobre 1932, il annonce la mort de son fondateur. Ce sera aussi la fin de la revue. La «*Revue du Roussillon*» lui succèdera, dirigée par J. S. Pons et J. Badin: changement de dénomination pour que reste à jamais attachée au nom de Michel Aribaud la revue «*Vallespir*».

Aribaud et Badin ont ouvert leur revue à toutes les bonnes plumes du département réunies dans le comité de rédaction, notamment Jean Amade, Joseph Sébastien Pons, Pierre Camo, Victor Crastre, Carlos de Lazermé, Henry Muchart, Henry Noell, Frédéric Saisset... et plus tard Edmond Brazès et Jean Tallez. Manolo et Brune seront des collaborateurs artistiques réguliers. La plupart des textes sont rédigés en français, mais peu à peu la langue catalane trouve sa place, notamment avec les poèmes de Pons et de Brazès et, à partir de la troisième année, une ouverture très nette aux auteurs catalans avec Pere Coromines et Tomàs Garcès. Un beau florilège de textes poétiques, des récits pittoresques consacrés au terroir, des études historiques précises et d'un intérêt certains sont à porter au crédit de cette revue néanmoins plus littéraire qu'artistique, deux numéros spéciaux en témoignent ils sont consacrés aux poètes Pierre Camo (1928 n°2) et Marc Lafargue (1931 n°1), le poète toulousain si proche de Déodat de Séverac et chantre du *Vallespir*.

Fotos cedides per Yves Duchâteau

A close-up portrait of Antoni Tàpies, an elderly man with grey hair and glasses, looking directly at the camera. He is wearing a dark blue jacket over a light-colored shirt.

ANTONI TÀPIES, IN MEMORIAM

Per Josep Miquel Sobrer
INDIANA UNIVERSITY

Foto del núm de la revista Presència 2131 del 28-12-2012

Antoni Tàpies i Puig, mort aquest passat 6 de gener als vuitanta-vuit anys, va apostar per l'avantguarda. Decisiva per a la seva formació va ser la lectura del número extraordinari (desembre del 1934) de la revista D'Ací i d'Allà, dirigit per Josep Lluís Sert i Joan Prats; les seves reproduccions d'obres d'artistes contemporanis (Picasso, Kandinskij, Duchamp, Miró, etc.) i les d'art "primitiu" d'Àfrica i Oceania li van fer concebre el món de la plàstica com una obertura a l'experimentació i com un interrogant. Més tard va fer amistat amb Joan Brossa i el 1948, amb altres, començaren la publicació d'una revista de caire surrealista, Dau al Set. Per al jove Tàpies l'amistat amb Brossa va ser decisiva; el poeta fins va donar títol a diverses obres de Tàpies com Miratge d'Oseleta i La sonda del fullatge d'aquell seu primer període. Una beca li permeté una llarga estada a París el 1950 on es va poder familiaritzar amb artistes i moviments que el règim franquista vedava a casa nostra. Una exposició i viatge a Nova York l'any 1953 el va posar en contacte amb els expressionistes abstractes que dominaven l'escena artística als EUA i la manera de pintar de Tàpies evolucionà cap a una mena de simbolisme on l'obra deixava de ser representació i es feia matèria. Aquesta manera de pintar va donar a Tàpies la seva personalitat més coneguda: les obres fetes amb materials corrents—sorra, ciment, roba—, amb guixades, i amb els símbols—lletres, creus, impremtes de mans i peus, objectes enganxats a la tela, les quatre ditades de la senyera.

De temperament inquiet, Tàpies féu del seu art una constant referència als artistes que més van influir sobre ell, principalment Miró i Klee, a poetes com Foix i també a moviments i actituds que considerava d'avantguarda perenne: de la filosofia lul·liana a l'art religiós de la Xina i el Japó, de la música de Wagner a l'arquitectura de Gaudí, de l'escultura precolombina a la cal·ligrafia dels manuscrits medievals. L'art de Tàpies combina modern i antic, universal i català. Convençut que l'art era el millor camí per a despertar la consciència del públic, Tàpies no defugí el compromís polític i va usar la seva reputació internacional per a combatre la propaganda pseudocultural del règim. Va participar, entre altres accions, a la "caputxinada" de març del 1966 per a establir un sindicat d'estudiants democràtic. El 1984 va crear la Fundació Antoni Tàpies per a promoure l'estudi de l'art modern i la va situar a l'edifici de l'editorial Montaner & Simon, dissenyat per Lluís Domènech i Montaner a Barcelona.

A més de la seva dedicació a les arts plàstiques, Tàpies ens ha deixat escrits que la Fundació ha aplegat recentment en dos llibres: la Memòria personal (2009) i els assaigs reunits (2011). Les seves memòries són un document fascinant atès que el pintor va ser testimoni de l'adveniment de la segona república, de la guerra, de la repressió de la dictadura i del retorn a un sistema democràtic rere la mort del dictador. Els assaigs, que Tàpies havia publicat en sis volums i en altres formes recollits en l'edició completa del 2011, expliquen les coordenades de la seva pintura, rememoren influències i retraten encontres amb artistes diversos.

Antoni Tàpies, pintor, escultor, escriptor i home públic, és l'autor d'una de les obres més formidables del segle XX a Catalunya.

Antoni Tàpies i Ceret

Miquel Arnaudies i Martí

Sóc fill de CERET, vila d'art d'ençà la primera visita de Picasso en 1913. Sempre he tingut una atracció per la qüestió de la creació, sempre he viscut a l'entorn d'artistes com Jean Capdeville, André Eulry, Georges Badin, Serge Bonacase, Felip Vila o Pinkus kremegne.

Quan des dels anys 70 decideixo de fer jo mateix pintura, la meua inspiració se farà amb la recuperació d'objectes que corren a l'entorn de la casa que és casa de pagès. Això fa que les meves primeres obres, contenen fustes que han viscut, cadenes rovellades, eines perdudes, sense cap presència estètica, sens provar d'ésser dins una seducció d'estil burgès. Pocs anys després, descobriré a Barcelona, a la Fundació Miró, una exposició Antoni Tàpies. Vaig rebre aquella obra com una clatellada. Em semblava que sense saber, sense voler, feia imitació i que jo tractava de dir amb els meus mitjans, el que ja s'havia rumiat.

Tornant a casa vaig escriure a l'Antoni per expressar-li el meu desconcert, per li mostrar les meves obres. Em va contestar i d'ençà aquell dia van establir contacte. Quan més tard, jo tenia responsabilitats d'elegit a l'ajuntament de Ceret, van tenir lligams encara més concrets. Després de 1981, vam fer les primeres adquisicions gràcies al "Fond Régional d'Acquisition pour les Musées", creat pel ministre de cultura Jack Lang. Vàrem comprar una sèrie d'obres de l'Antoni Tàpies. Pocs anys després li van ser encarregats dos murals per a la Plaça del Barri que van acabar de cada banda del portal de l'entrada del Museu nou. I on ara es poden veure.

Se pot dir que gràcies a l'ajuntament de Ceret d'aquell temps, Antoni Tàpies ha estat a prop de la nostra terra. No sols perquè hi tenim un museu sinó perquè Ceret era una terra catalana lliure durant el franquisme, i ja havia rebut Manolo, Miró, Joan Brossa, Joan Ponç. Tàpies a Ceret també era a casa seva.

BÈLGICA: valons i flamencs es poden separar?

Una mica d'història de Bèlgica, com a Estat

per Gentil Puig Moreno

D'ençà de la fi de l'Edat Mitjana i fins al segle XVI aquest territori fou un centre comercial i cultural especialment pròsper. Ja durant el segle XV, una gran part de les anomenades *17 províncies* depenien dels Ducs de Borgonya. Però aquelles terres, sota el regne de Carles Vè, van adquirir l'autonomia amb el nom de *Generalitat dels Països Baixos*. Sota el regne de Felip II, rei d'Espanya i fill de Carles 1er, una revolta popular esclata sostinguda per la noblesa local. El conflicte era causat pel poder reial espanyol que no respectava les llibertats locals. La difusió del protestantisme va agreujar el conflicte en l'aspecte religiós. Després de 80 anys de lluites contra les tropes espanyoles les *17 províncies* varen ser escindides amb els futurs *Països Baixos* al nord, i la *Bèlgica Regia* al sud que continuava pertanyent a la corona espanyola. França i Àustria van disputar aquests territoris a Espanya i van haver-hi diverses guerres durant els segles XVII i XVIII.

En el decurs del segle XVIII el país va dependre del poder imperial austríac. Una revolució va donar naixement a uns efímers *Estats Belgues Units* que van ser annexats per la República Francesa, i després per Napoleó. A la caiguda de l'Imperi napoleònic francès, l'any 1815, Bèlgica va ser de nou reunida, amb les antigues *17 províncies* per a formar el *Regne dels Països Baixos*. Però després de la revolució belga de 1830, la part meridional d'aquest nou Estat va accedir a la independència, sota el nom de *Regne de Bèlgica*. La història moderna del país durant els segles XIX i XX va ser marcada per una revolució industrial precoç, la colonització del Congo i dues guerres mundials. El conflicte lingüístic entre les dues més grans comunitats, d'una banda, els valons

(francòfons) al sud del territori, i de l'altra, els flamencs (neerlandòfons) al nord, sempre ha existit. L'antiga marca germànica, del segle IX, després de Carlemany, correspon encara avui a la divisió territorial entre les dues llengües: germànica al nord i romànica al sud. Però durant el segle XIX amb els nous nacionalismes europeus el conflicte va agreujar-se. Només a partir de la segona part del segle XX, el país va orientar-se cap al federalisme amb la creació de sis entitats: tres comunitats (flamenca, francòfona i germanòfona) i tres regions (Flandes, Valònia i Brussel·les) dotades d'una autonomia legislativa. El caràcter federal de l'Estat és oficial només d'ençà de 1993.

D'on provenen i on se situen els desacords actuals

No hi ha dubte que aquests desacords han anat creixent aquests darrers anys i separant els dos pobles. Al centre del desacord, i com sovint sol passar, hi ha la qüestió de la distribució de la riquesa. Històricament a partir de 1830, els valons s'havien beneficiat d'una revolució industrial, mentre Flandes continuava sent més agrària, i la burgesia d'aleshores parlava francès. El francès era l'única llengua oficial, mentre el flamenc era considerat una llengua inferior. Però a partir dels anys 60-70 la crisi de la siderúrgia ho va capgirar tot. L'antiga burgesia valona va anar perdent poder econòmic i polític i, pel contrari, una nova burgesia flamenca va beneficiar-se de la revolució de les noves tecnologies digitals, amb l'ajut dels seus germans holandesos. El poder econòmic va canviar de mans i de territori a finals de segle XX, és un fet recent. En conseqüència, aquest capgirament va fer trontollar el difícil equilibri construït al final del segle XX per la socialdemocràcia valona i flamenca. Era la perspectiva d'un Estat belga federal.

És evident que la situació actual ha anat empitjorant, però s'ha de recordar que l'oposició sempre ha existit i que els dos pobles ja havien expressat el seus desacords molt abans. El 1840 va néixer a Flandes un moviment d'emancipació de la comunitat flamenca, que ja es rebelava contra el predomini de la llengua francesa. Només a partir de 1898, el flamenc va ser considerat llengua oficial. D'ençà de 1914 hi ha un moviment flamenc que vol modificar l'Estat belga: exigeix el reconeixement de Flandes i la creació d'un Estat flamenc. Avui aquest moviment s'ha fet molt més fort.

Després de 1958, amb la crisi el sector miner i siderúrgic, l'oposició entre les dues poblacions belgues era cada vegada més profunda. Era un Estat amb dos pobles diferents i dues llengües, contràriament a d'altres Estats veïns. Històricament podem dir que a Bèlgica hi actuen dues forces divergents, una força centrífuga que tendeix a la separació, i una altra força centrípeta que lluita per la unió i el federalisme. Si els flamencs i, en conseqüència, els valons volen anar cadascú pel seu compte, caldrà que demostrin un tarannà i una dinàmica democràtiques semblants a les que van permetre, en unes circumstàncies molt especials, l'any 1993, la dissolució equilibrada i pacífica de l'antiga Txecoslovàquia. És un precedent en el qual s'han d'inspirar.

***Els
ciutadans belgues
tenen el dret a
escollir lliurement
el seu futur polític
com qualsevol
altre poble***

Després de viure junts durant molts segles, els ciutadans belgues, situats en el cor de la Unió Europea i on hi ha les institucions europees, poden decidir la dissolució del seu Estat. Els ciutadans belgues tenen el dret a escollir lliurement el seu futur polític com qualsevol altre poble. És complicat però és possible.

Durant els anys 60 i 70 el ciutadans belgues van organitzar el país amb una gran autonomia per a cadascú i amb el rei dels belgues (Baudouin, 1951-1993 i Albert II 1993-2012) com a clau de volta de l'edifici federal. A més, hi ha la situació molt especial de la conurbació de Brussel·les capital (on hi ha una majoria de francòfons en territori flamenc), i la de la part alemanya a l'est de la província de Lieja als cantons d'Eupen i de Saint-Vith. Són dos petits territoris diferents dels dos altres més grans. És cert que l'organització territorial de l'Estat belga és complicada, però és, sens dubte, el preu a pagar per a poder continuar vivint junts o al costat els uns dels altres, com ho han fet fins ara. Però ara el nord ja no vol ser solidari del sud, com passa a Itàlia. Escòcia i Catalunya tenen unes reivindicacions històriques diferents.

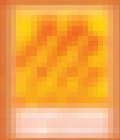
La crisi econòmica, política i moral afegeix més dramatisme, tant a Flandes com a Valònia. En el futur, sempre incert, pot haver-hi nous esdeveniments, com les eleccions de 2014, que podrien decantar la situació a favor d'una o altra tendència: o bé el compromís amb una nova fórmula d'unió, o bé la separació i la independència.

AUCA DE LA FLAMA DEL CANIGÓ

Símbol d'unió dels Països Catalans

Joan Vilamala i Terricabres - www.auques.cat

Amb el suport del
Departament de
la Presidència de la
Generalitat de Catalunya

CONSEIL GÉNÉRAL

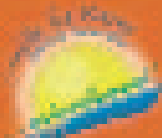
CERET

SANT JOAN P.

ARLES DEL TEC

ELS BANYS

COSTOJA

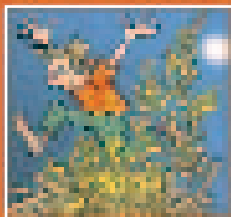
PRATS DE MOLLÓ

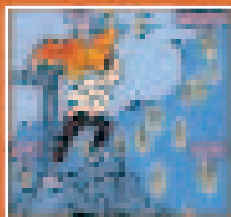
SANT LLORENÇ DE CERDANS

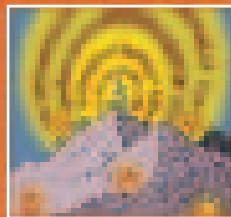
EL VOLÓ

La nit que té més requesta
de les que es fan i es desfan,
i que és nostra gran festa,
és la nit de Sant Joan.

Arreu s'alcen foguerades
que fan que ens sentim germans
tots els pobles i contrades
dels Països Catalans.

Perquè una flama anhelada
que baixa del Canigó,
una muntanya sagrada,
ens uneix com a nació.

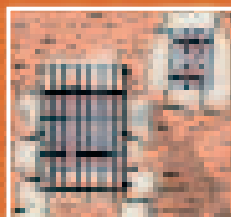
Una nació mil·lenària
que arrenca amb Guifré el Pilós
i la força necessària
per ser un poble gloriós.

I amb gent com l'Abat Oliva,
el monjo benedictí
que amb diàleg i inventiva
la pàtria va construir.

Vic, Ripoll, Cuixà, Manresa,
Casserres i Montserrat
ens recorden la proesa
d'aquell gran bisbe i abat.

De Pau i de Treva ens parla,
Toluges, al Rosselló,
i de com costa guanyar-la,
un castell que fou presó.

El Castellet, on s'aferra
la memòria d'un passat
que els Angelets de la Terra
van defensar amb dignitat.

Al Conflent, Sant Miquel plora
l'esplendor del temps antic
i Sant Martí trist enyora
el cos de Sant Galderic.

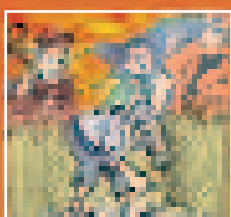
Avui la pàtria és partida
per un indigne tractat
i amb xovinisme i mentida
ens fan ser un dòcil ramat.

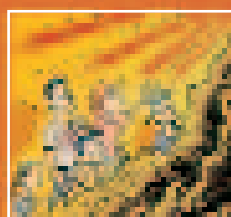
Però la veu d'un gran poeta,
Verdaguer, amb el *Canigó*,
ens fixa encara una meta:
la de la restauració.

La restauració inaudita,
no només dels monestirs,
sinó també la gran fita
de fer renéixer el país.

I si el bisbe Carsalade
recuperà Sant Martí,
restaurar la pàtria amada
és feina d'ara i aquí.

Hereus de la Renaixença,
amb la idea persistim.
La nostra tasca és immensa,
però ja n'albirem el cim.

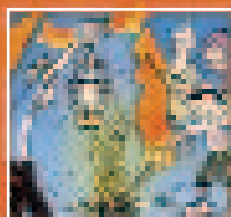
Som una nació escapçada,
mes guardem un somni viu
que es transforma en flamarada
així que arriba l'estiu.

Que la Flama amb bona guerra
ens afermi les raons.
Fem rutes per mar i terra,
i arribem a mils racons:

Igalada, Elna, Banyoles,
Vic, Bellpuig, Manlleu, l'Alguer,
Vinarós, Reus, Folgueroles,
Maó, Ordino i Balaguer.

I encendre la foguera
amb el foc del Canigó,
avivem nostra fal·lera
de voler un demà millor.

Cremem-hi la covardia,
la por i la passivitat,
i forcem que arribi el dia
de la nostra llibertat.

Que s'abaixin les fronteres
de l'Europa que anhelem.
Que hi volein les senyeres.
CATALANS SOM I SEREM!.

* Aquesta AUCA és una selecció de la versió original completa que podreu trobar a: <http://www.auques.cat>